

امکان‌سنجی ایجاد سازمان‌های غیردولتی حفاظت از محیط‌زیست و منابع طبیعی

دکتر سید محسن حسینی*

چکیده

برای دستیابی به توسعه پایدار، حفاظت از منابع طبیعی شامل جنگل‌ها و مراتع به عنوان بستر توسعه و زیربنای برنامه‌های سازندگی از اهمیت ویژه‌ای برخوردار است. در این راستا نیاز به تشکلهای و ساختارهای سازمان یافته مردمی به عنوان مکمل برنامه‌های وسیع و گسترده دولت در امر حفاظت از منابع طبیعی به شدت احساس می‌شود تا با اتکاء به ارزشهای فرهنگی، اجتماعی و دینی حاکم بر جامعه و به دور از بوروکراسی‌های دست و پاگیر اداری بتواند انگیزه‌های والای حفاظت از منابع طبیعی را در بین اقشار مختلف جامعه شامل روستائیان، زنان، دانشجویان، دانش‌آموزان، دانش‌آموختگان منابع طبیعی دانشگاهها و ... تقویت نموده و مشارکت آنان را به این امر خطیر جلب نماید. این تحقیق به منظور زمینه‌یابی امکان‌سازماندهی و تشکیل و راه‌اندازی تشکلهای مردمی حفاظت از منابع طبیعی با روش ارزش‌گذاری پرسشنامه‌ای همراه با آزمون آماری کای اسکوایر در بخشی از استان مازندران به اجرا در آمد که برخی از نتایج آن به شرح ذیل می‌باشد:

۶۲٪ پاسخگویان در سن ۲۰ تا ۴۰ سال و ۸۴٪ پاسخگویان مرد و ۱۶٪ زن بوده‌اند. ۵۸٪ پاسخگویان دارای تحصیلات دانشگاهی و همگی پاسخگویان باسواد بوده‌اند. ۵۸٪ پاسخگویان به حداقل یک زبان خارجی آشنایی داشته و ۴۰٪ پاسخگویان از کتب خارجی استفاده می‌نمایند و ۱۲٪ به اینترنت و ۳۲٪ به کامپیوتر دسترسی داشته‌اند. ۸٪ پاسخگویان در گذشته در تشکلهای مردمی عضویت داشته‌اند که همگی از عضویت در این تشکلهای رضایت داشته‌اند. ۶۰٪ این تشکلهای در زمینه حفظ منابع طبیعی و محیط‌زیست و ۴۰٪ در زمینه اهداف خیریه فعالیت می‌کردند. ۸۸٪ پاسخگویان علاقه‌مند به عضویت در تشکلهای مردمی جدید در زمینه حفظ منابع طبیعی هستند که از بین علاقه‌مندان ۳۶٪ خواستار عضویت با مسئولیت، ۴۰٪ خواستار عضویت بدون مسئولیت ولی فعال و ۲۴٪ خواستار عضویت عادی می‌باشند. ۴۲٪ پاسخگویان فعالیتهای آموزشی و ترویجی در زمینه راه‌اندازی این تشکلهای را ناکافی می‌دانند. ۷۸٪ پاسخگویان نقش این تشکلهای را در جامعه بسیار حیاتی و اساسی و تأثیرگذار می‌دانند. ۳۰٪ پاسخگویان سطح محلی، ۲۰٪ سطح منطقه‌ای، ۲۸٪ سطح ملی و ۲۲٪ پاسخگویان سطح بین‌المللی را برای این تشکلهای مناسب می‌دانند. در مجموع نتایج این تحقیق نشان می‌دهد که زمینه مناسب برای راه‌اندازی تشکلهای مردمی حفاظت از منابع طبیعی در جامعه وجود دارد.

کلمات کلیدی:

سازمان‌های غیردولتی، محیط‌زیست، منابع طبیعی، مازندران، ایران.

تاریخ پذیرش: ۱۳۸۱/۱۲/۵

تاریخ دریافت: ۱۳۸۰/۱۱/۱

* استادیار دانشکده منابع طبیعی، دانشگاه تربیت مدرس.

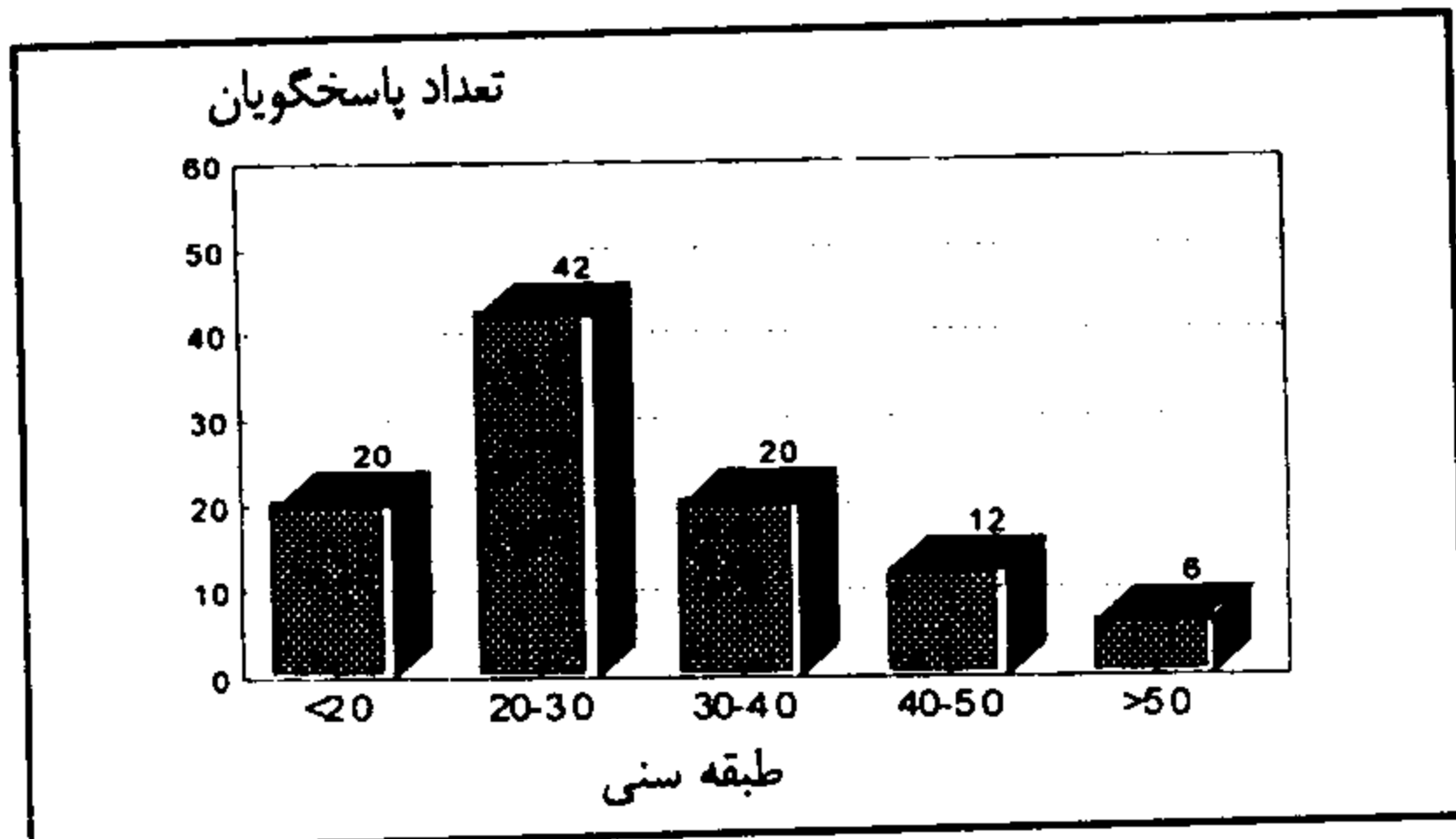
سر آغاز

یکی از شعارهای اساسی نظام جمهوری اسلامی ایران دادن نقش به مردم و تحقق جمهوریت بوده است که تلاشهای گسترده‌ای در این راستا به انجام رسیده است. از آن جمله می‌توان به برگزاری بیست و چهارمین سال پس از انقلاب اسلامی اشاره نمود. پتانسیل مشارکت مردمی می‌تواند با اتکا به ارزشهای فرهنگی، اجتماعی و دینی حاکم بر جامعه و به دور از بوروکراسی‌های دست و پا گیر اداری و براساس موازین علمی، انگیزه‌های والای حفاظت از منابع طبیعی را در بین اقشار مختلف جامعه شامل روستاییان، زنان، دانش‌جویان، دانش‌آموزان، دانش‌آموختگان منابع طبیعی و محیط‌زیست دانشگاهها و ... تقویت نموده و مشارکت آنان را در امر خطیر حفاظت از منابع با ارزش طبیعی کشورمان جلب نماید. بنابر تعاریف تشکلهای مردمی حفاظت از منابع طبیعی و محیط‌زیست، به کلیه تشکلهای غیردولتی، غیرانتفاعی و غیرسیاسی اطلاق می‌شود که حاصل تشکل اشخاص حقیقی به صورت داوطلبانه و به گونه‌ای سازماندهی شده است و با تدوین اساسنامه مدون به عنوان یک شخصیت حقوقی جهت تحقق اهداف و آرمانهای مشترک در زمینه حمایت و حفاظت از منابع طبیعی و محیط‌زیست به فعالیت در زمینه ملی یا بین‌المللی می‌پردازد. ویژگی این تشکلهای شامل موارد ذیل است: تمایل به استقلال، تشکیل یافته از گروهها و نیروهای داوطلب مردمی، دارای ساختار و سازمان مشخص، شامل گروهی از افراد و نه یک فرد، نداشتن انگیزه‌های مادی و اقتصادی، غیردولتی بودن، قانونمند بودن و حرکت در راستای نیازها و خواستههای واقعی جامعه و علنی و روشن بودن فعالیت این سازمانها.

در حالیکه شاخص‌های جهانی نشان می‌دهد که برای هر ده هزار هکتار از منابع طبیعی شامل جنگل یا مرتع به یک نفر کارشناس، سه نفر کمک کارشناس و ده نفر نیروهای حفاظتی نیاز است، در کشورمان که دارای ۹۰ میلیون هکتار عرصه مرتعی و ۱۲ میلیون هکتار عرصه جنگلی است و جمعاً ۱۰۲ میلیون هکتار منابع طبیعی در اختیار است برای حفاظت مناسب از آن

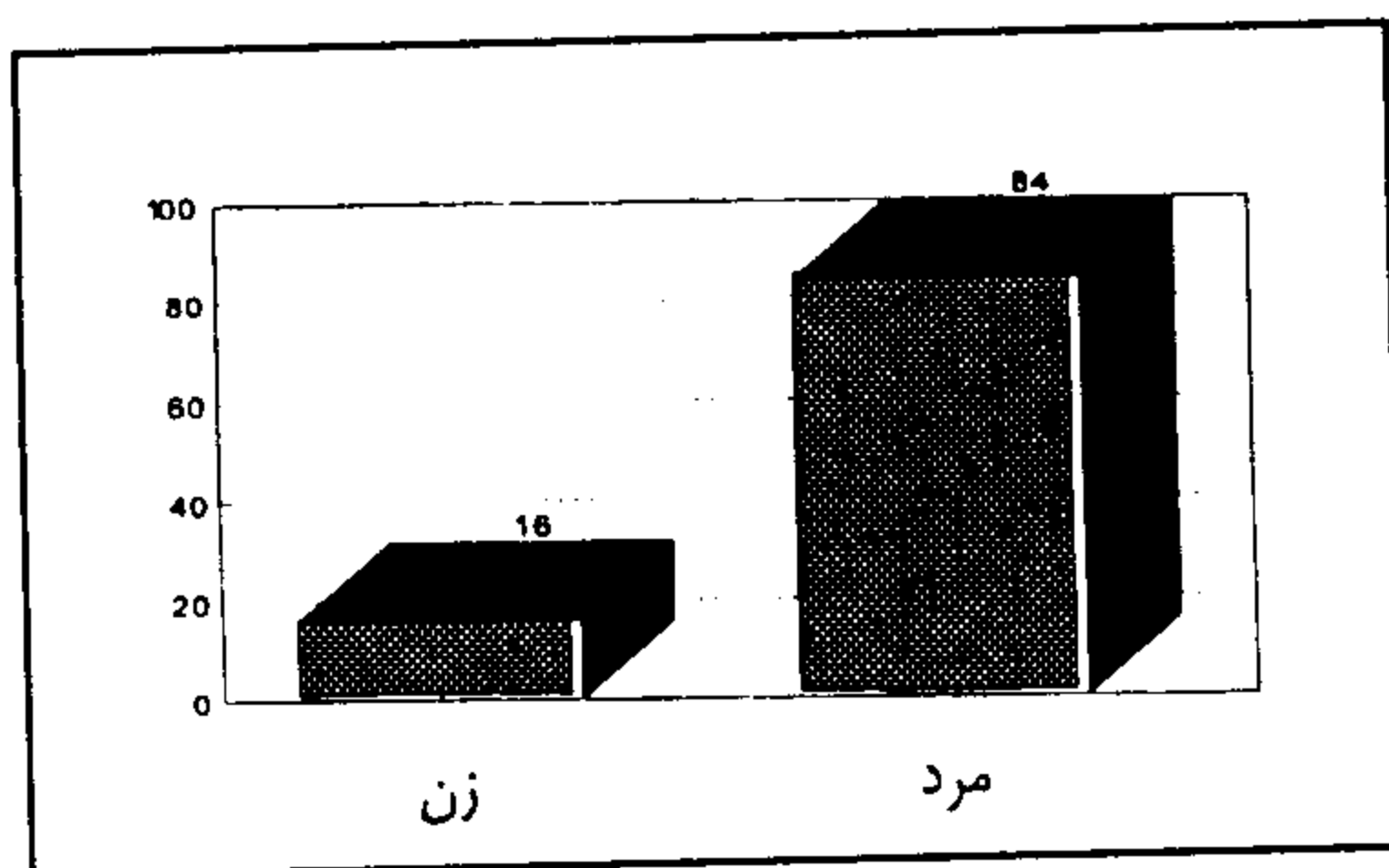
نیاز به حدود ۱۰۰۰۰۰ کارشناس، ۳۰۰۰۰۰ کمک کارشناس و ۱۰۰۰۰۰۰ نفر سایر پرسنل می‌باشد. در کشورمان این ارقام در حال حاضر ۱۶۰۰ نفر کارشناس، ۸۳۵ نفر کمک کارشناس و ۱۱۸۰۰ نفر از سایر پرسنل است که در حقیقت ده درصد سطح استانداردها در اختیار است. اگر بتوان از نیروهای بالقوه و پتانسیل نهفته در بخش مشارکتهای مردمی به درستی در امر حفاظت و احیاء منابع طبیعی بهره گرفت این خلاء در نیروها به خوبی جبران خواهد شد.

تلاش همه جهانیان و از جمله دولت و ملت ایران دستیابی به دروازه‌های ترقی و پیشرفت اقتصادی، اجتماعی و فرهنگی و دستیابی به توسعه پایدار است که در این میان، حفاظت و حراست از منابع طبیعی شامل جنگلهای و مراتع کشورمان به عنوان بستر توسعه و زیربنای برنامه‌های سازندگی از اهمیت ویژه‌ای برخوردار است. بنابراین نیاز به تشکلهای و ساختارهای سازمان یافته مردمی به عنوان مکمل برنامه‌های دولت در امر حفاظت از منابع طبیعی و محیط‌زیست به شدت احساس می‌شود. مقطع تاریخی حاضر و دهه‌ای را که پشت سر گذاشته‌ایم و نیز دهه‌ای را که در ابتدای آن قرار داریم با ظهور انفجار گونه تشکلهای مردمی در سطح جهان روبرو بوده است و شاهد نقش بارز سازمان‌های غیردولتی در برنامه‌ریزی‌های توسعه‌ای در سطح مؤثر بوده‌ایم. اگرچه نمی‌توان این تشکلهای را یک پدیده نو ظهور اجتماعی دانست ولی در عین حال نقش رو به گسترش آنها در بسیج پتانسیلهای مردمی از اهمیت قابل ملاحظه‌ای برخوردار است. در این زمینه در جهان Roy و Begum در سال ۱۹۹۸ به بررسی مقایسه‌ای سازمانهای غیردولتی زنان در کشور بنگلادش پرداخته و نقش این سازمانها را به‌ویژه در زیر بخش صندوقهای خیریه اعتبار زنان روستایی مثبت ارزیابی نمودند. Buckland در همین سال پروژه‌های توسعه‌ای سازمان‌های غیردولتی را به عنوان یک سرمایه اجتماعی مورد ارزیابی قرار داد. Felsman در سال ۱۹۹۸ مسأله سازمانهای غیردولتی جوانان در زمینه حفظ محیط‌زیست را مورد ارزیابی و امکان‌سنجی قرار داد. Johnson و همکاران در سال ۱۹۹۸ به نقش سازمانهای غیردولتی در

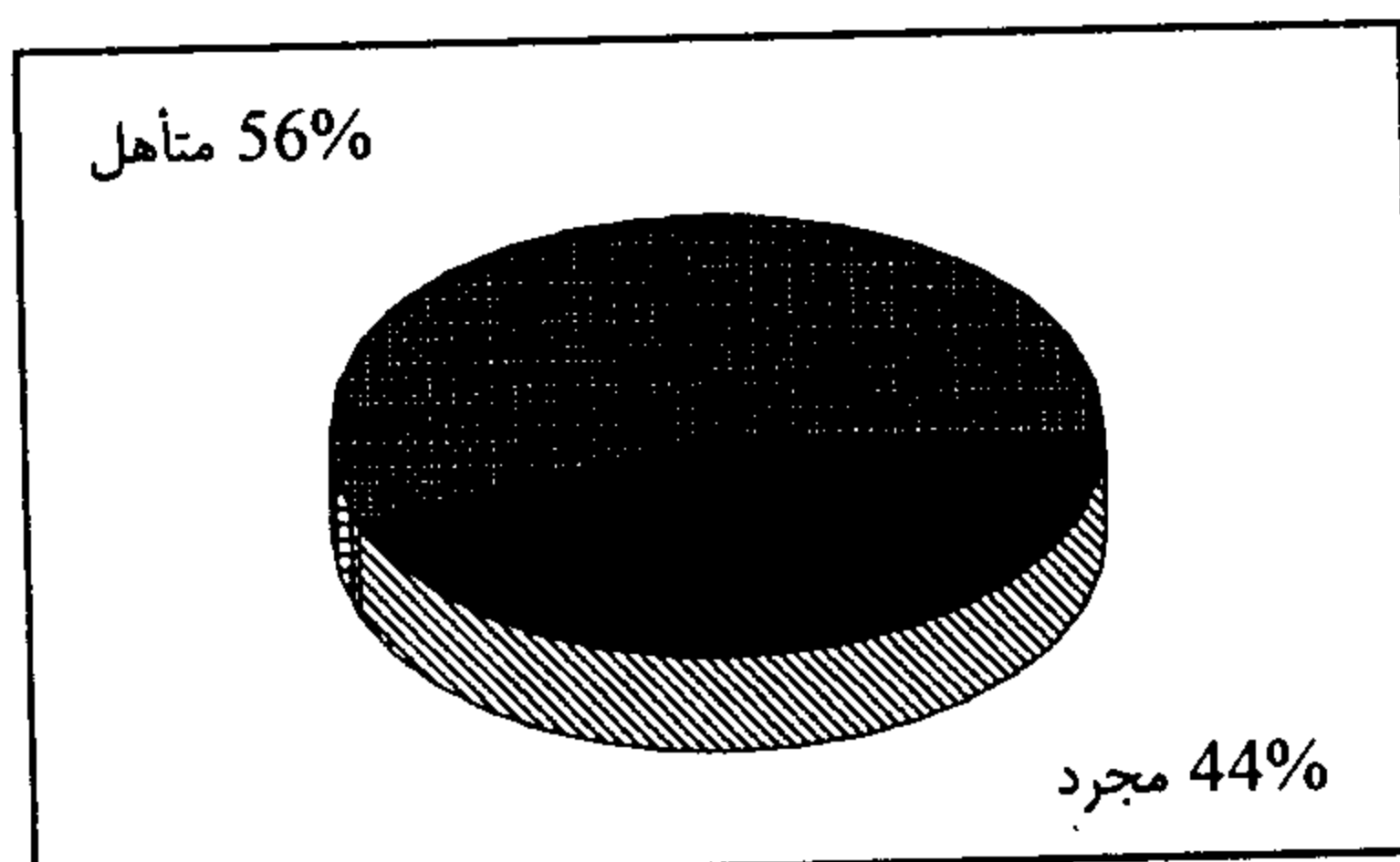
نمودار شماره (۱): پراکنش سنی پاسخگویان در طبقات سنی مختلف

۲- نتایج مربوط به پراکنش جنس پاسخگویان در طبقات زن و مرد: همانگونه که از بررسی جنس پاسخگویان در طبقات زن و مرد در نمودار شماره (۲) بر می‌آید ۱۶٪ از پاسخگویان از زنان و ۸۴٪ از پاسخگویان از مردان می‌باشند.

نمودار شماره (۲): ترکیب جنسیتی پاسخگویان به پرسشنامه

۳- نتایج مربوط به پراکنش وضعیت تأهل پاسخگویان در طبقات مجرد و متأهل: ترکیب جمعیتی پاسخگویان در گروه‌های متأهل بیشتر از مجرد است (نمودار شماره ۳).

نمودار شماره (۳): نتایج مربوط به پراکنش وضعیت تأهل پاسخگویان در طبقات مجرد و متأهل

راستای برقراری ارتباط بین شمال جنوب اشاره نمودند. Remenyi در همین سال در تحقیقی به بررسی نقش سازمانهای غیردولتی در توسعه پرداخته و مهم‌ترین نقش آن را در حفظ محیط‌زیست ارزیابی نموده است.

در این پژوهش به امکان‌سنجی ایجاد این سازمان‌ها در استان مازندران و بررسی میزان توجه جمعیت جامعه به تأسیس و راه‌اندازی سازمانهای غیردولتی در راستای حفاظت از منابع طبیعی تجدیدشونده (جنگلها، مراتع، اکوسیستمها و جوامع گیاهی) و منابع تجدیدناپذیر (معادن، خاک، منابع آب و ...) و محیط‌زیست (شامل اکوسیستمهای طبیعی و زیر ساختهای انسانی توسعه همانند شهرها و روستاها) پرداخته می‌شود.

روش بررسی

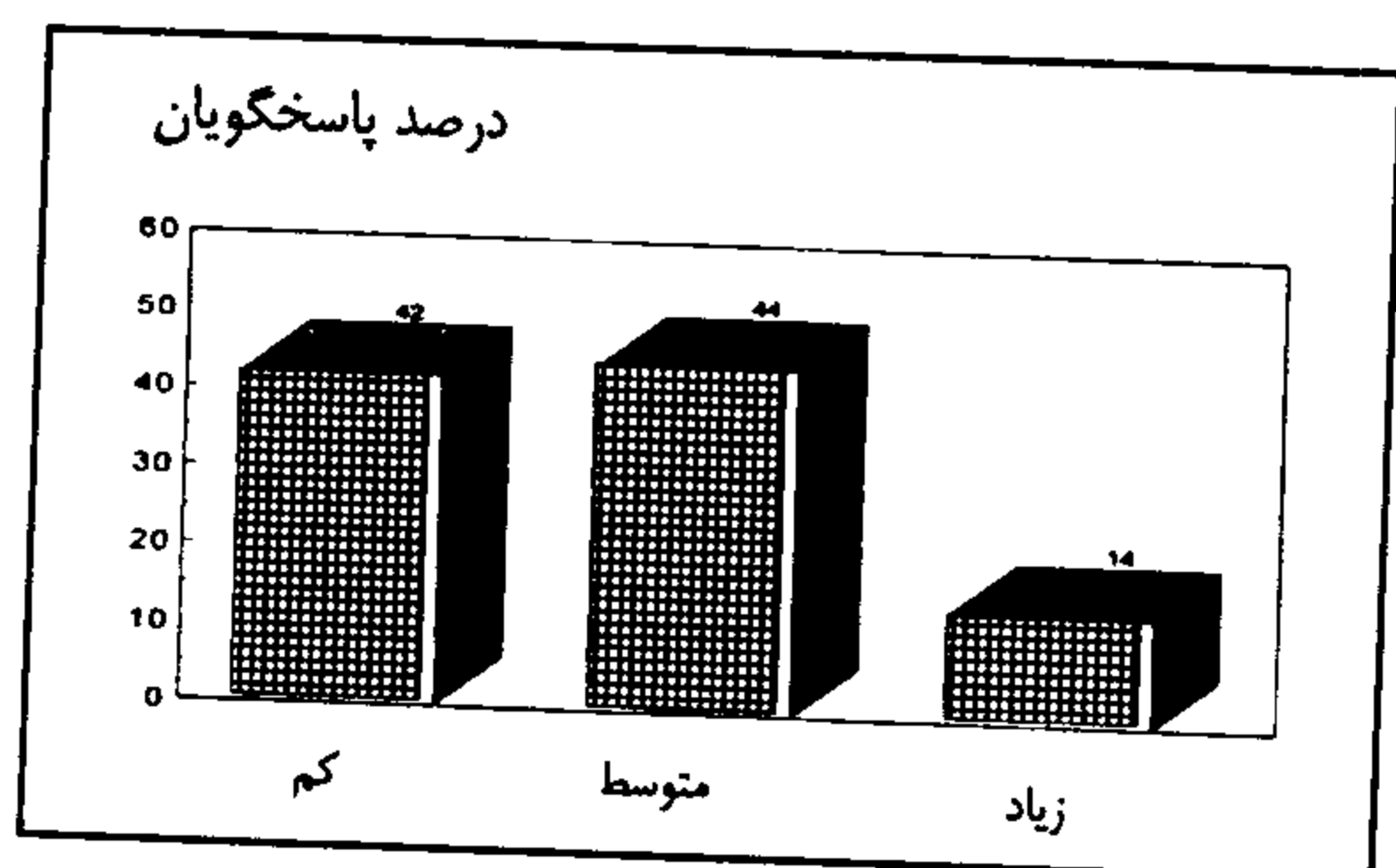
این تحقیق به منظور زمینه‌یابی امکان ساماندهی و تشکیل و راه‌اندازی تشکلهای مردمی حفاظت از منابع طبیعی با روش ارزش‌گذاری پرسشنامه‌ای همراه با تجزیه و تحلیل و با استفاده از آزمون آماری کای اسکوایر در بخشی از استان مازندران به اجرا در آمد. با توجه به اینکه حوزه مورد بررسی در مباحث روابط متقابل انسانها و در حیطه علوم اجتماعی می‌باشد، از روش مناسب در تحقیقات اجتماعی بهره گرفته شد. تعداد یکصد پرسشنامه به شکل تصادفی سیستماتیک در بین جامعه آماری توزیع گردید و تجزیه و تحلیل‌های آماری براساس نتایج پرسشنامه‌ها با استفاده از آزمون آماری کای اسکوایر انجام گردید.

نتایج تحقیق

نتایج به دست آمده از تجزیه و تحلیل پرسشنامه‌ها به شرح ذیل می‌باشد:

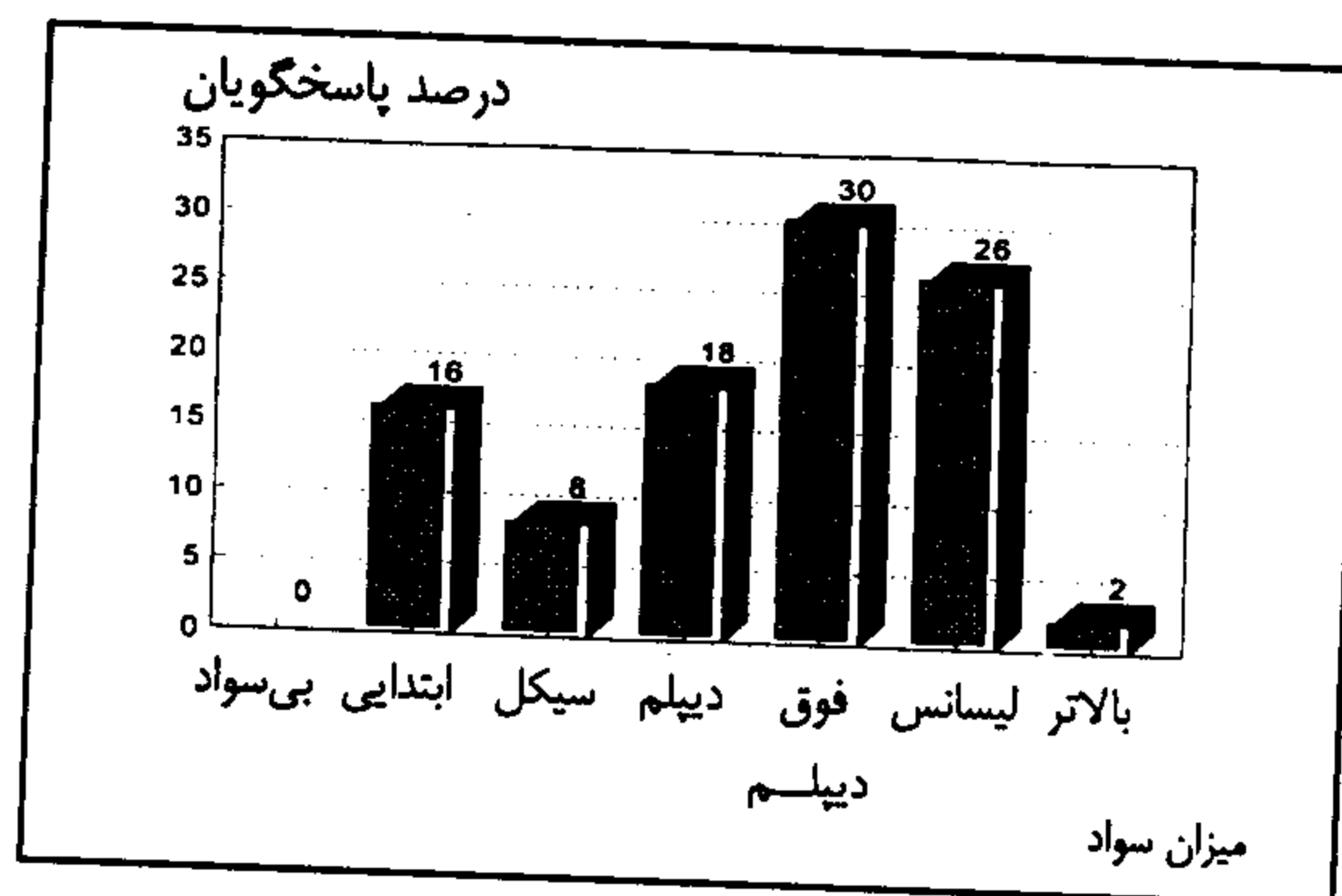
۱- نتایج مربوط به پراکنش سنی پاسخگویان در طبقات سنی مختلف: همانگونه که از نمودار شماره یک بر می‌آید، درصد پراکنش سنی پاسخگویان در طبقه سنی ۲۰ تا ۳۰ سال از جمعیت بیشتری برخوردار است.

اهمیت مقوله آشنایی به زبانهای خارجی در تشکیل تشکلهای مردمی حفاظت از منابع طبیعی این مسأله بررسی گردید و همان‌گونه که از نمودار شماره (۶) بر می‌آید بیشتر پاسخگویان آشنایی کمی به زبانهای خارجی دارند.

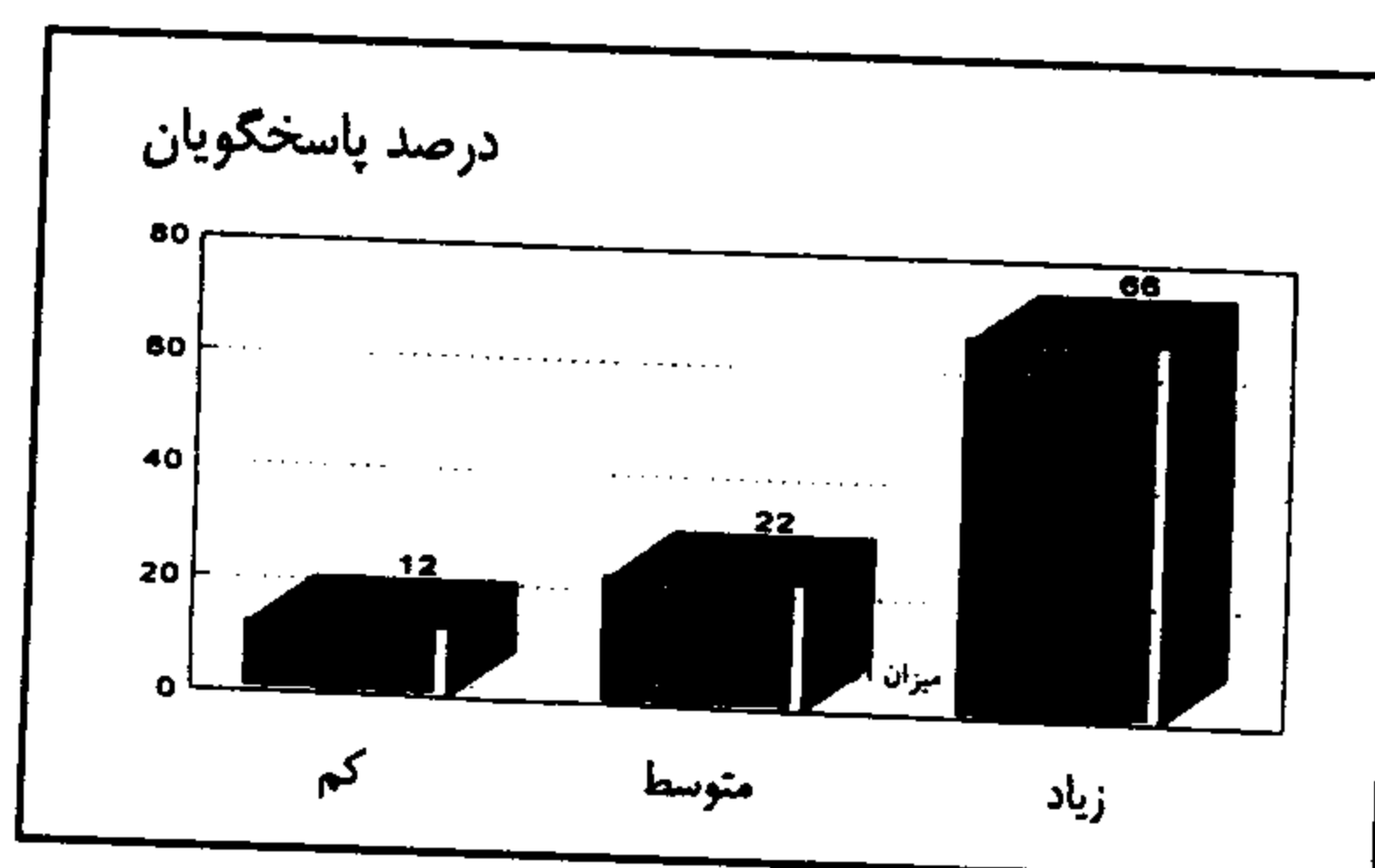
نمودار شماره (۶): آشنایی پاسخگویان به حداقل یک زبان خارجی

۴- نتایج مربوط به پراکنش میزان سواد پاسخگویان در طبقات مختلف: همانگونه که از نمودار شماره (۴) بر می‌آید، اکثر پاسخگویان از سواد مناسبی برخوردارند.

نمودار شماره (۴): پراکنش میزان سواد پاسخگویان در طبقات مختلف

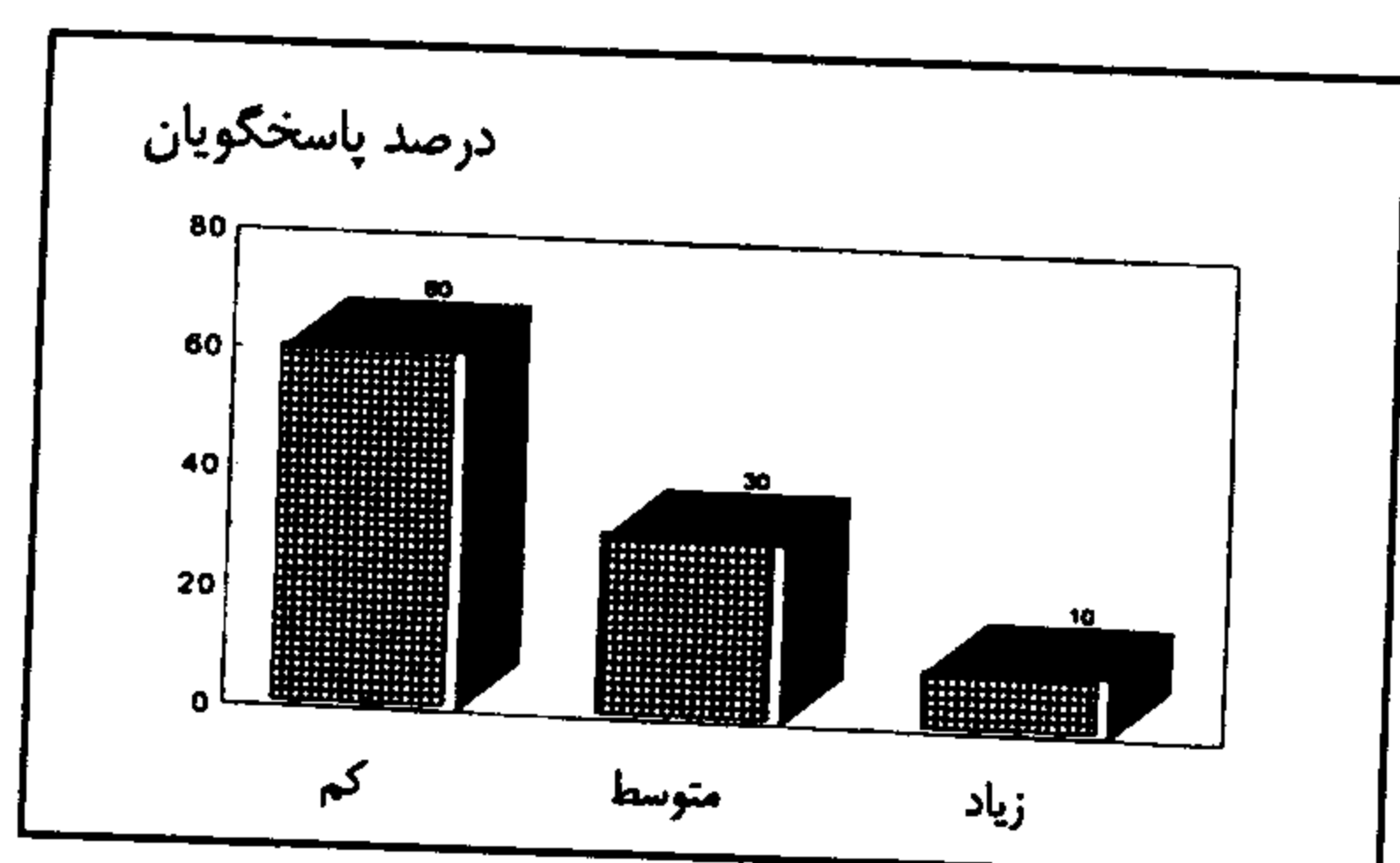
۵- نتایج مربوط به پراکنش میزان آگاهی اجتماعی پاسخگویان در طبقات مختلف: همانگونه که مشخص است میزان آگاهی اجتماعی افراد به شکل مستقیم قابل دریافت نیست به همین خاطر با استفاده از پارامترهای میزان سواد، تعداد ساعت مطالعه کتاب و روزنامه در شبانه‌روز و تعداد ساعت تماشای تلویزیون و گوش دادن به رادیو در شبانه‌روز و نیز دادن امتیاز اندکی به بندهای آشنایی به زبانهای خارجی، استفاده از متون خارجی و نیز استفاده از اینترنت و کارکردن با کامپیوتر برآوردی از آگاهی اجتماعی به دست آمد که در نمودار شماره (۵) مشاهده می‌شود.

نمودار شماره (۵): پراکنش میزان آگاهی اجتماعی پاسخگویان در طبقات مختلف

۶- آشنایی پاسخگویان به حداقل یک زبان خارجی: با توجه به

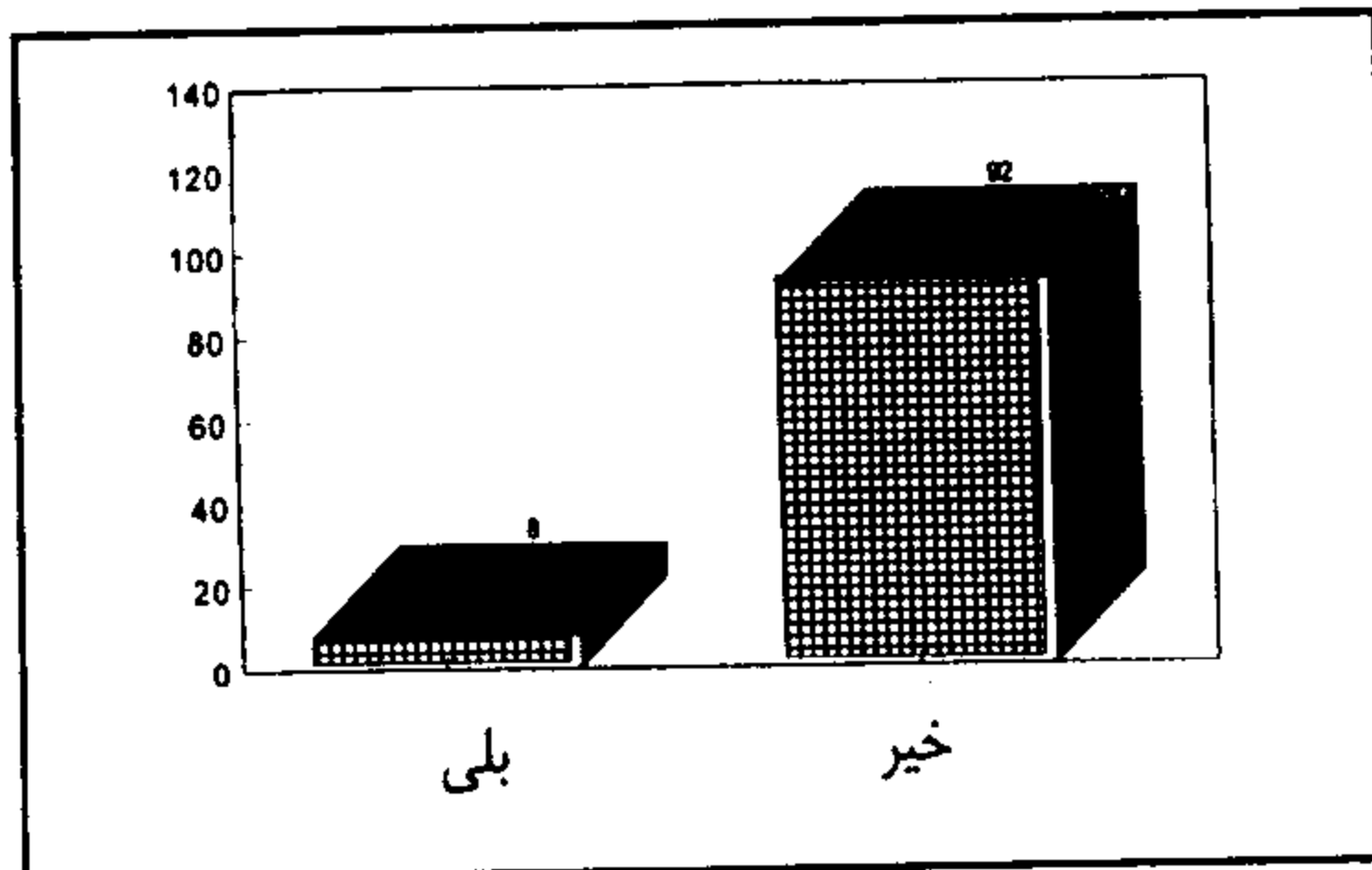
۷- میزان استفاده پاسخگویان از کتب و متون خارجی: با توجه به اهمیت مقوله آشنایی به زبانهای خارجی و استفاده پاسخگویان از کتب و متون خارجی در تشکیل و ادامه حیات علمی تشکلهای مردمی حفاظت از منابع طبیعی به ویژه در سطح بین‌المللی این مسأله بررسی گردید (نمودار شماره ۷). بیشتر پاسخگویان به علت آشنایی کم به زبانهای خارجی استفاده زیادی از متون خارجی نمی‌نمایند.

نمودار شماره (۷): میزان استفاده پاسخگویان از کتب و متون خارجی

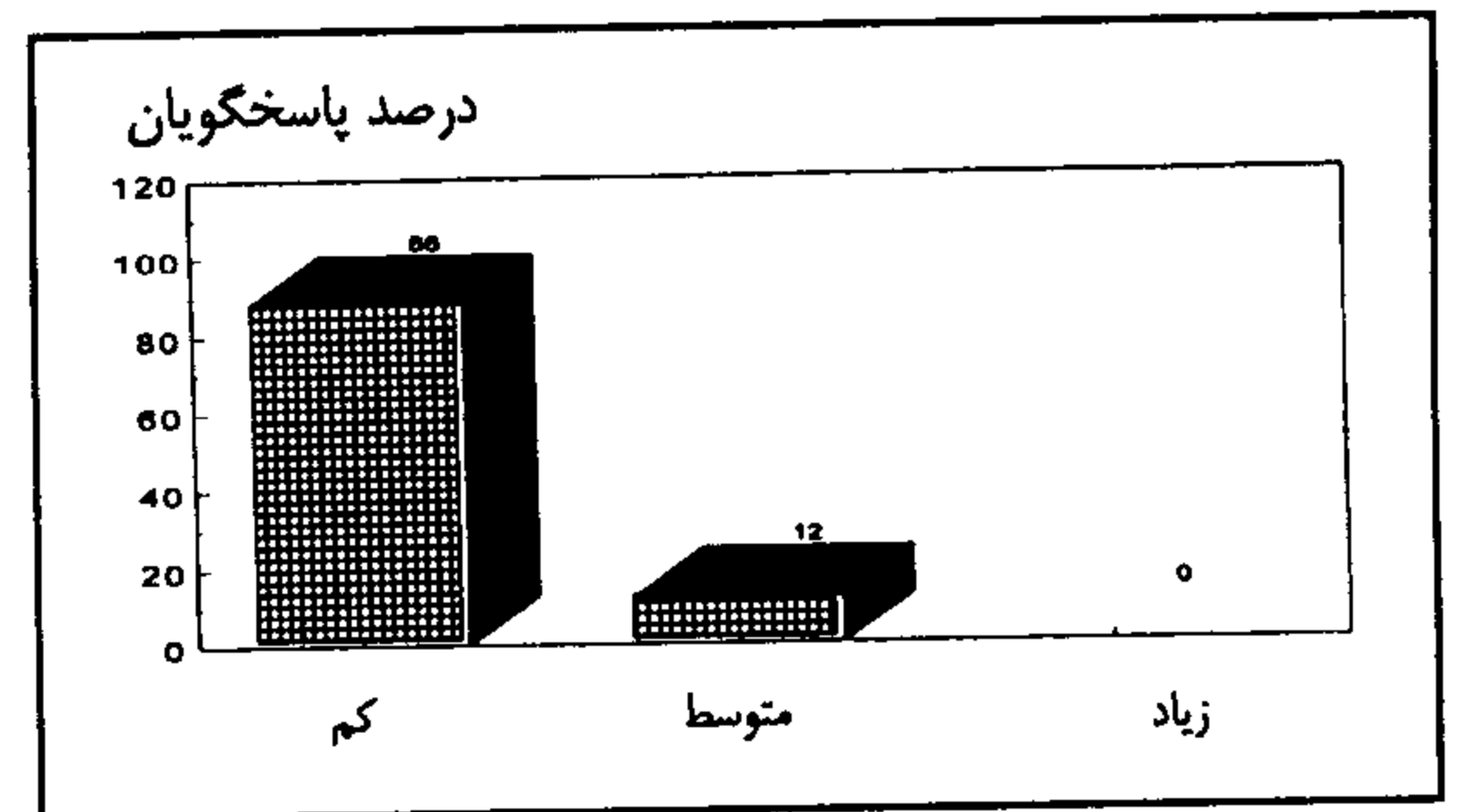
۸- میزان استفاده پاسخگویان از اینترنت: با توجه به اهمیت مقوله آشنایی به استفاده پاسخگویان از ارتباطات خارجی تشکیل و ادامه تشکلهای مردمی حفاظت از منابع طبیعی

این تحقیق مورد بررسی قرار گرفت (نمودار شماره ۱۰). بیشتر پاسخگویان به پرسشنامه‌ها سابقه کمی در عضویت در تشکلهای مردمی دارند.

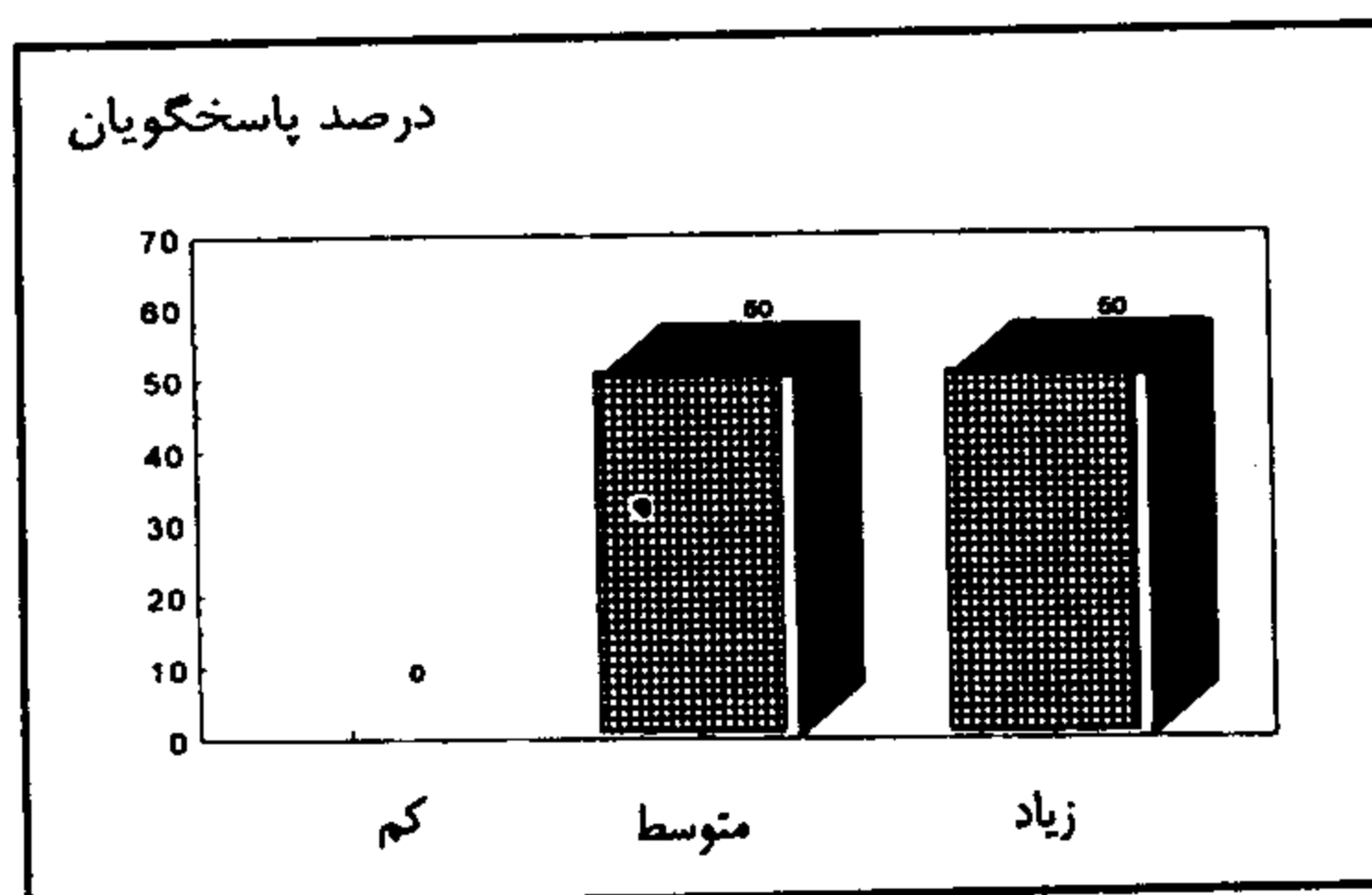
نمودار شماره (۱۰): نتایج مربوط به سابقه عضویت پاسخگویان در سازمانهای غیردولتی رسمی

ویژه در سطح بین‌المللی این مسأله بررسی گردید و همان‌گونه که از نمودار شماره (۸) بر می‌آید بیشتر پاسخگویان به علت آشنایی کم به زبانهای خارجی و کامپیوتر استفاده زیادی از اینترنت نمی‌نمایند.

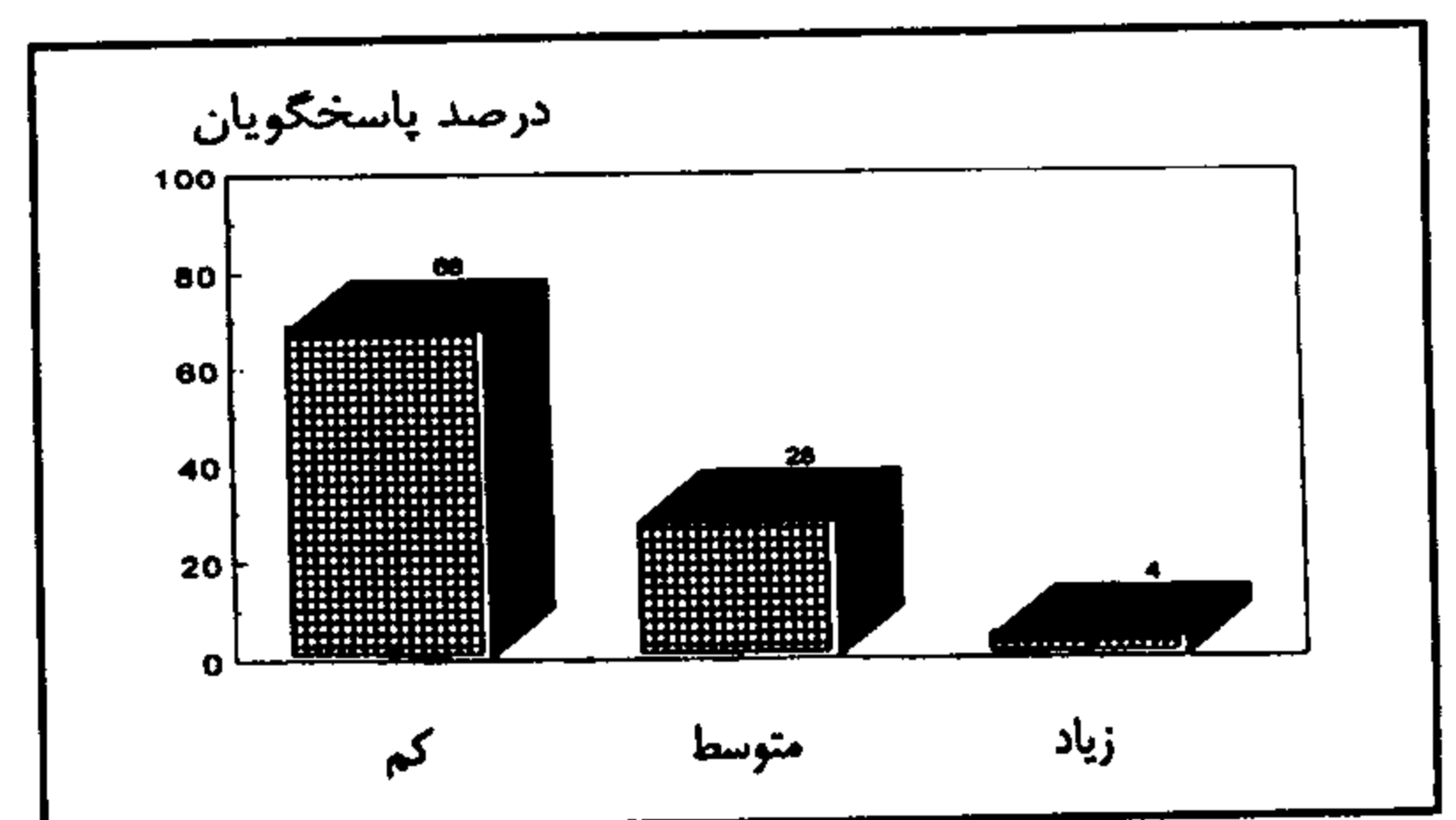
نمودار شماره (۸): میزان استفاده پاسخگویان از اینترنت

۱۱- نتایج مربوط به میزان رضایت پاسخگویان از عضویت در تشکلهای مردمی: پس از آنکه سابقه عضویت پاسخگویان در تشکلهای مردمی در این تحقیق مورد بررسی قرار گرفت و مشخص گردید که بیشتر پاسخگویان به پرسشنامه‌ها، سابقه کمی در عضویت در این تشکلهای دارند میزان رضایت پاسخگویان هم مورد بررسی قرار گرفت و همان‌گونه که از نمودار شماره (۱۱) بر می‌آید رضایت اکثر پاسخگویان از عضویت در این تشکلهای مناسب است.

نمودار شماره (۱۱): نتایج مربوط به میزان رضایت پاسخگویان از عضویت در تشکلهای مردمی حفاظت از منابع طبیعی

۹- میزان آشنایی پاسخگویان با کار کردن با کامپیوتر: با توجه به اهمیت مقوله آشنایی استفاده پاسخگویان از ارتباطات خارجی و آشنایی پاسخگویان با کار کردن با کامپیوتر در تشکیل و ادامه فعالیت تشکلهای مردمی حفاظت از منابع طبیعی این مسأله بررسی گردید (نمودار شماره ۹). بیشتر پاسخگویان استفاده زیادی از کامپیوتر نمی‌نمایند.

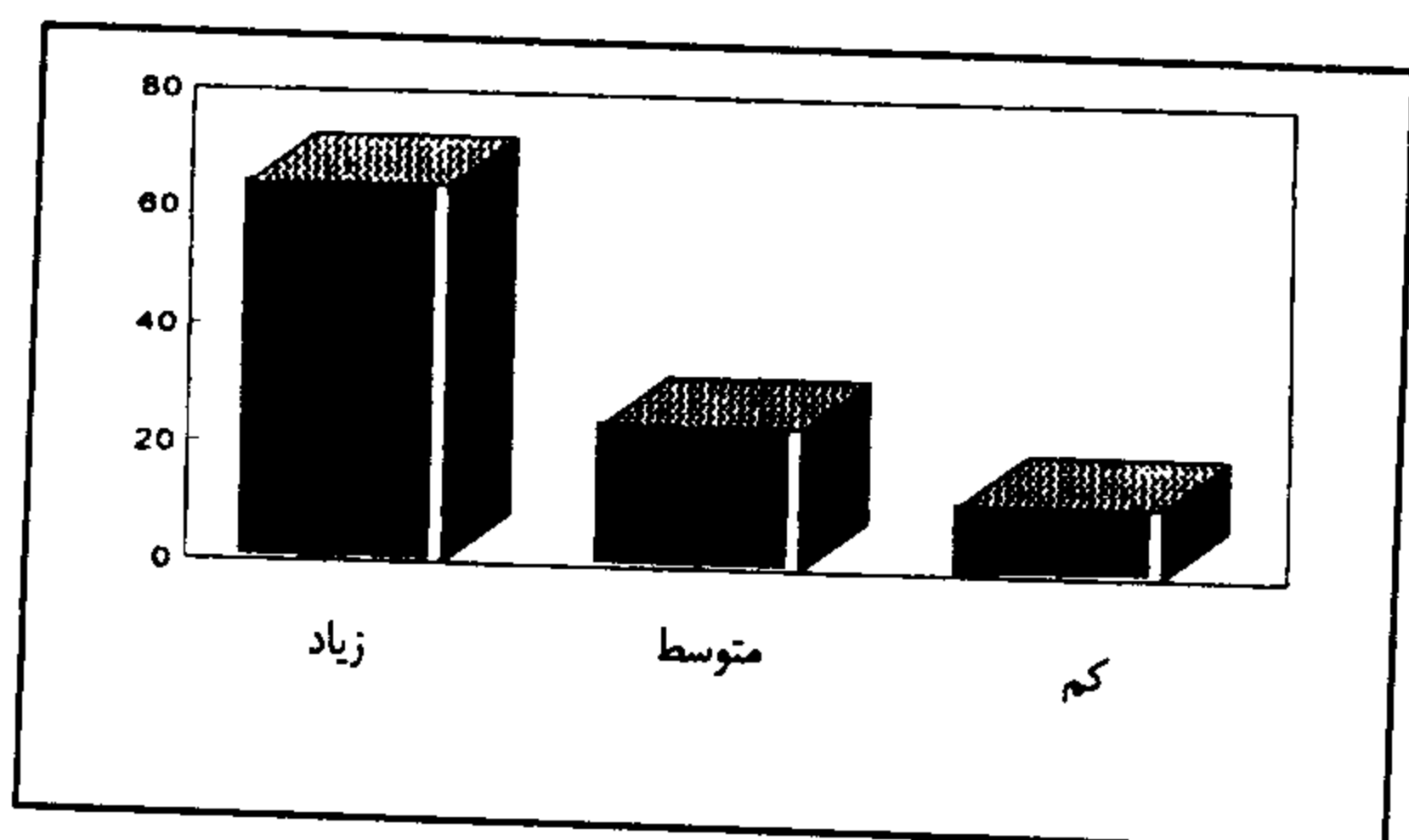

نمودار شماره (۹): میزان آشنایی پاسخگویان با کار کردن با کامپیوتر

۱۰- نتایج مربوط به سابقه عضویت پاسخگویان در تشکلهای مردمی: سابقه عضویت پاسخگویان در تشکلهای مردمی در

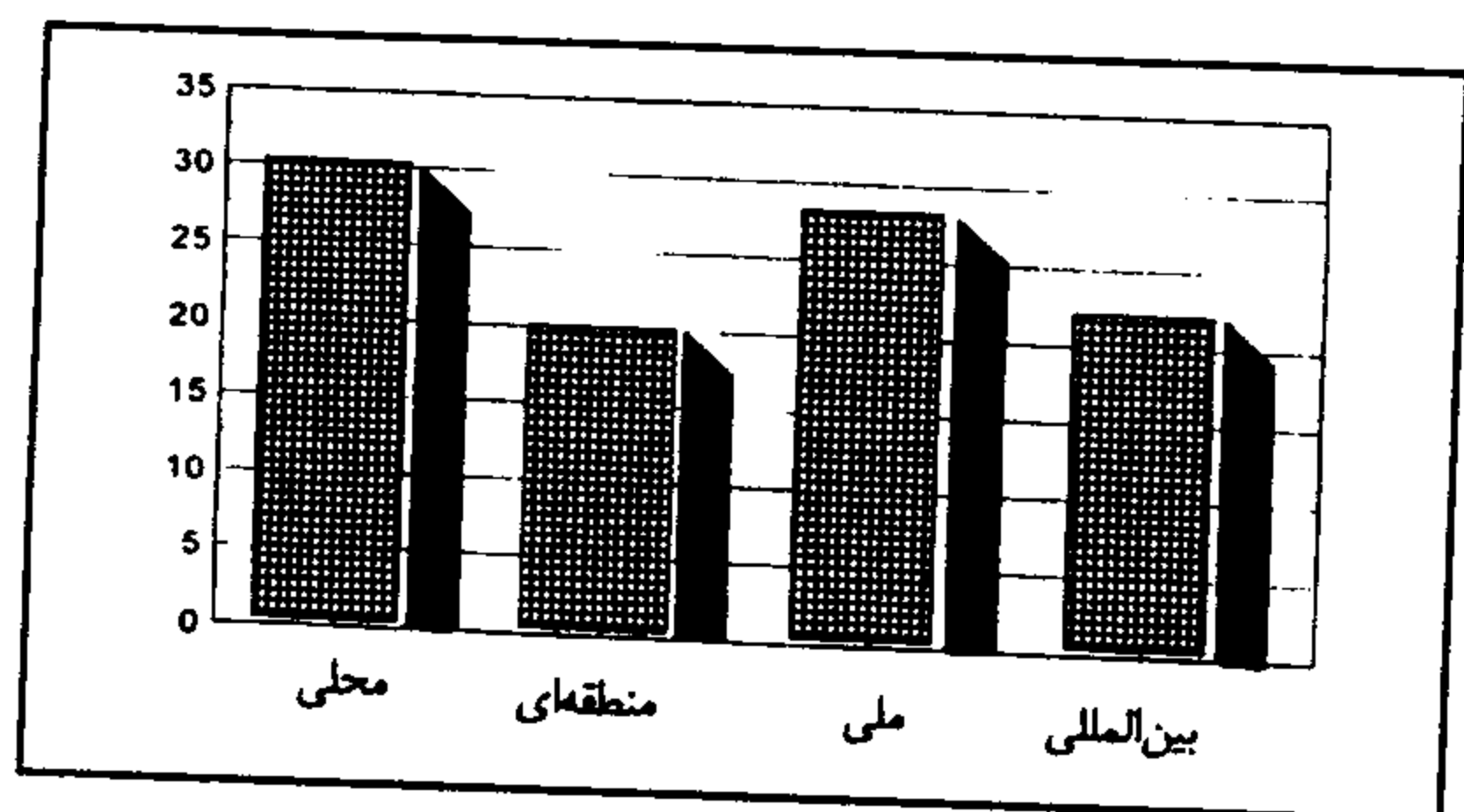
۱۲- نتایج مربوط به حوزه فعالیتهای تشکلهای مردمی قبلی:

در تشکلهای مردمی حفاظت از محیط‌زیست و منابع طبیعی: همانگونه که از نمودار شماره (۱۴) بر می‌آید اکثر پاسخگویان علاقه‌مندی زیادی به عضویت در این تشکلهای دارند.

نمودار شماره (۱۴): نتایج مربوط به میزان علاقه‌مندی پاسخگویان به عضویت در تشکلهای مردمی حفاظت از منابع طبیعی

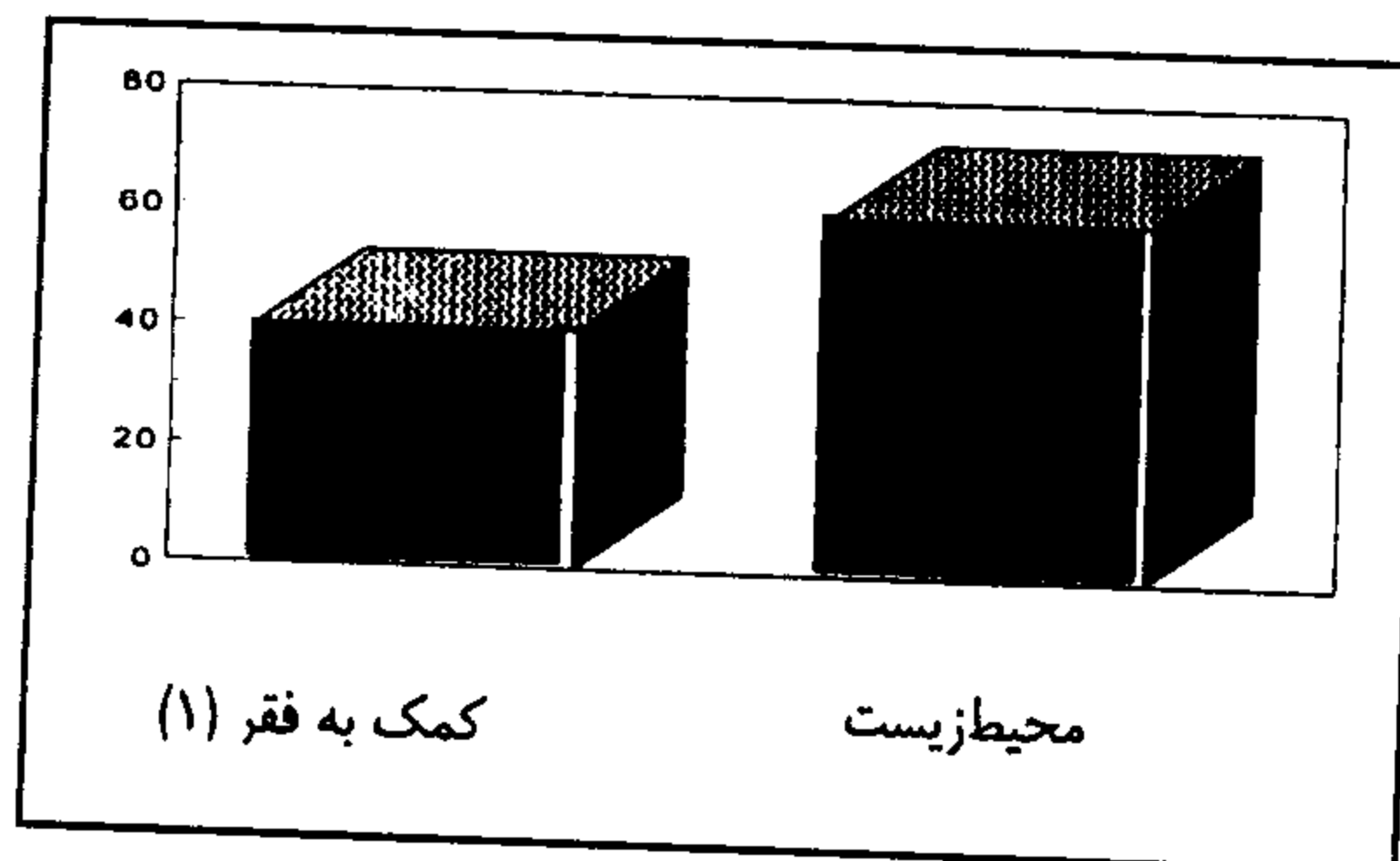
۱۵- نتایج مربوط به سطحی که پاسخگویان آن را برای فعالیت تشکلهای مردمی حفاظت از منابع طبیعی مناسب می‌دانند (نمودار شماره ۱۵). اکثر پاسخگویان سطح محلی را برای فعالیت تشکلهای مردمی حفاظت از منابع طبیعی مناسب‌تر می‌دانند.

نمودار شماره (۱۵): سطحی که پاسخگویان آن را برای فعالیت تشکلهای مردمی حفاظت از محیط‌زیست و منابع طبیعی مناسب می‌دانند

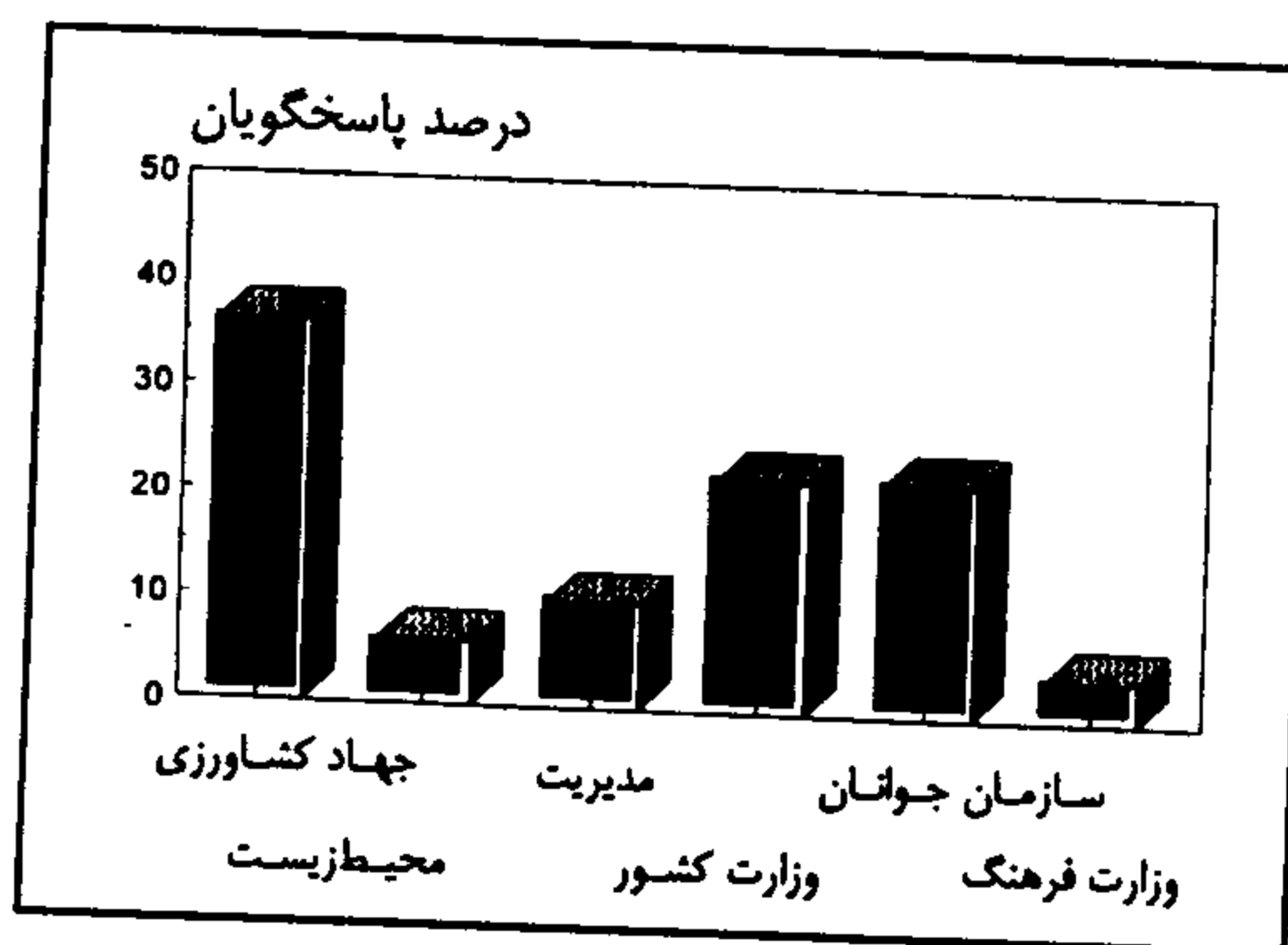
۱۶- نتایج مربوط به اولویت‌بندی فعالیت‌های تشکلهای مردمی حفاظت از محیط‌زیست و منابع طبیعی: اکثر پاسخگویان فعالیت‌های زیر را به ترتیب برای تشکلهای مردمی حفاظت

همانگونه که از نمودار شماره (۱۲) بر می‌آید اکثر تشکلهای مردمی قبلی در زمینه حفاظت از منابع طبیعی و محیط‌زیست فعالیت می‌نمایند.

نمودار شماره (۱۲): نتایج مربوط به حوزه فعالیت‌های تشکلهای مردمی قبلی

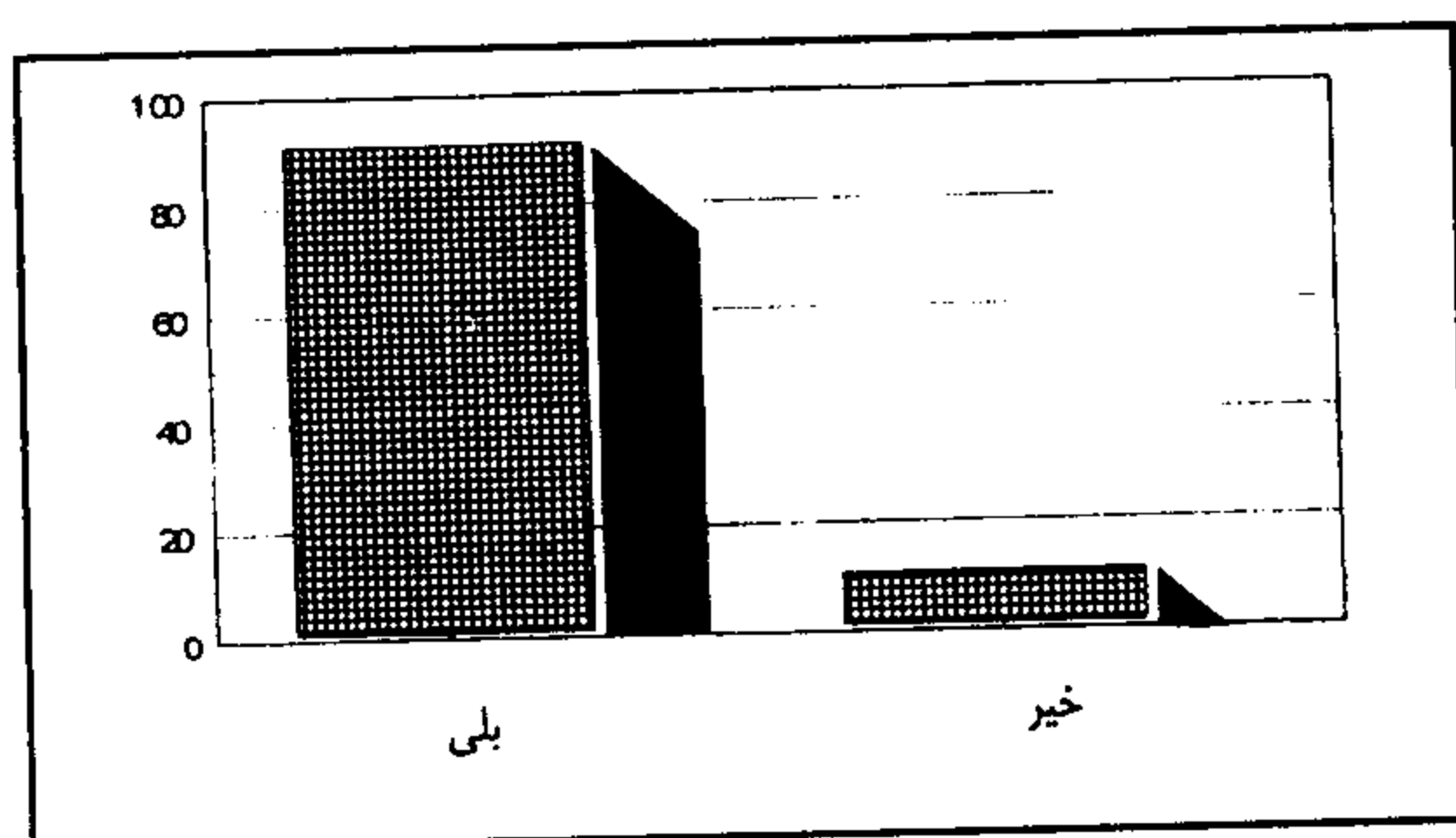
۱۳- نتایج مربوط به ارگانی که پاسخگویان آن را برای متولی‌گری تشکلهای مردمی حفاظت از منابع طبیعی شایسته‌تر می‌دانند در نمودار شماره (۱۳) مشاهده می‌شود که اکثر پاسخگویان از بین ارگان‌های وزارت جهادکشاورزی، سازمان محیط‌زیست، سازمان مدیریت و برنامه‌ریزی، وزارت کشور، سازمان ملی جوانان، وزارت فرهنگ و ارشاد اسلامی، وزارت جهاد کشاورزی را برای متولی‌گری این تشکلهای مناسب‌تر می‌دانند.

نمودار شماره (۱۳): نتایج مربوط به ارگان‌هایی که پاسخگویان آن را برای متولی‌گری تشکلهای مردمی حفاظت از منابع طبیعی شایسته‌تر می‌دانند

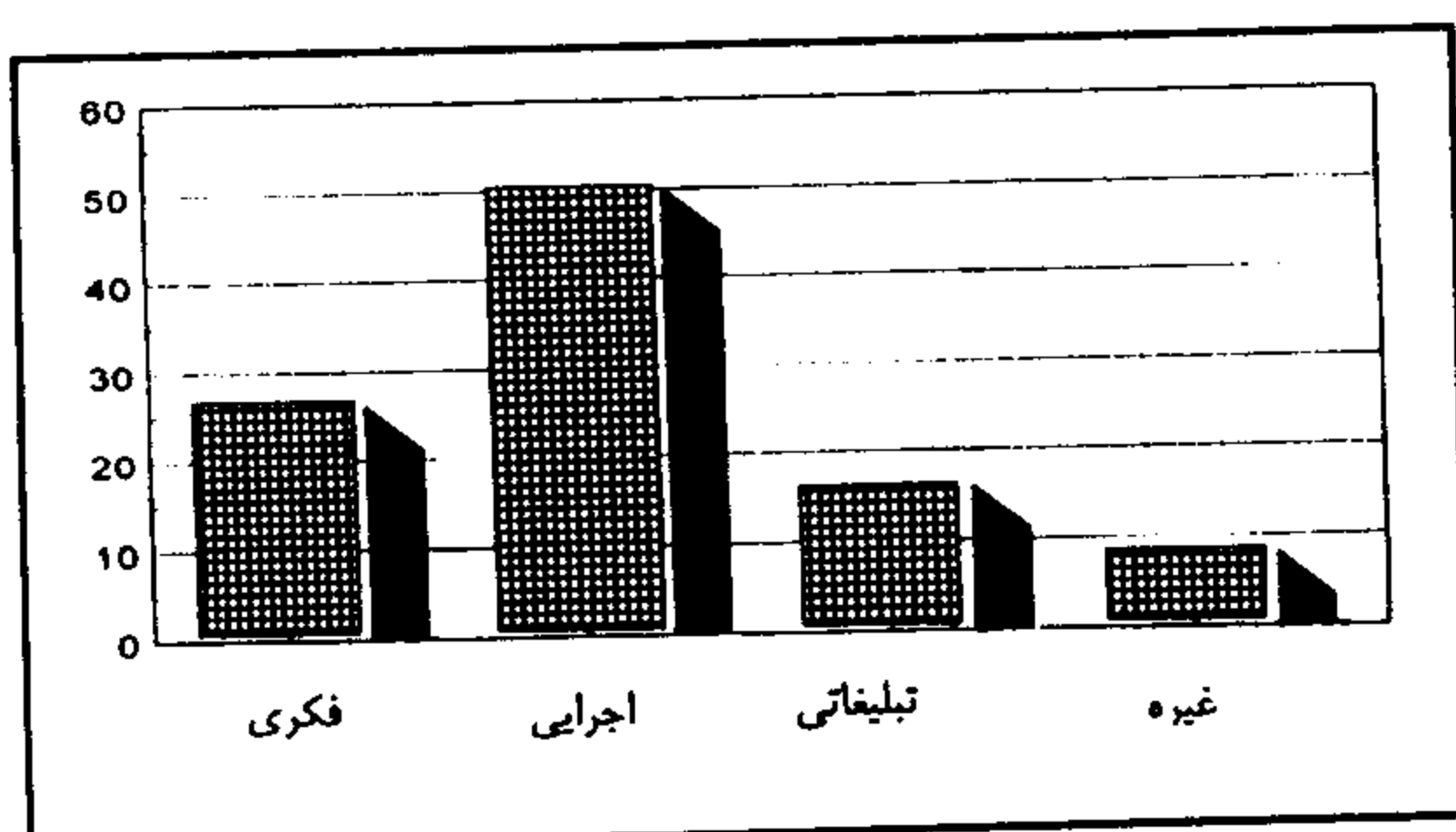
۱۴- نتایج مربوط به میزان علاقه‌مندی پاسخگویان به عضویت

سنتی: همانگونه که از نمودار شماره (۱۷) بر می‌آید اکثر پاسخگویان دارای سابقه قابل ملاحظه‌ای در عضویت در هیأتها و انجمنهای اسلامی به عنوان تشکلهای مردمی ریشه‌دار و سنتی می‌باشند.

نمودار شماره (۱۷): عضویت در هیأتها و انجمنهای اسلامی به عنوان تشکلهای مردمی ریشه‌دار و سنتی

۱۹- نتایج مربوط به نوع کمکهایی که پاسخگویان می‌توانند به این تشکلهای ارائه دهند (نمودار شماره ۱۸). اکثر پاسخگویان علاقه‌مند به ارائه کمکهایی فکری و اجرایی به تشکلهای مردمی حفاظت از منابع طبیعی می‌باشند.

نمودار شماره (۱۸): نتایج مربوط به نوع کمکهایی که پاسخگویان می‌توانند به این تشکلهای ارائه دهند

۲۰- نتایج مربوط به نظر پاسخگویان در مورد مشکلات تشکلهای مردمی حفاظت از محیط‌زیست و منابع طبیعی: همانگونه که از نمودار شماره (۱۹) بر می‌آید اکثر پاسخگویان از بین گزینه‌های عدم آشنایی مردم به این تشکلهای، محدودیتهای سیاسی، مشکلات بودجه‌ای و

از محیط‌زیست و منابع طبیعی مناسب می‌دانند:

۱- جذب سرمایه‌های پراکنده برای سرمایه‌گذاری در این امر.
۲- بسیج مردم و استفاده از پتانسیلهای آنان برای سازندگی در راستای حفاظت و احیای منابع ملی.

۳- تشکیل دوره‌های آموزشی برای شهروندان.

۴- سخنرانی در مدارس، مساجد و اماکن عمومی برای بالا بردن سطح آگاهی‌های جامعه در زمینه منابع طبیعی.

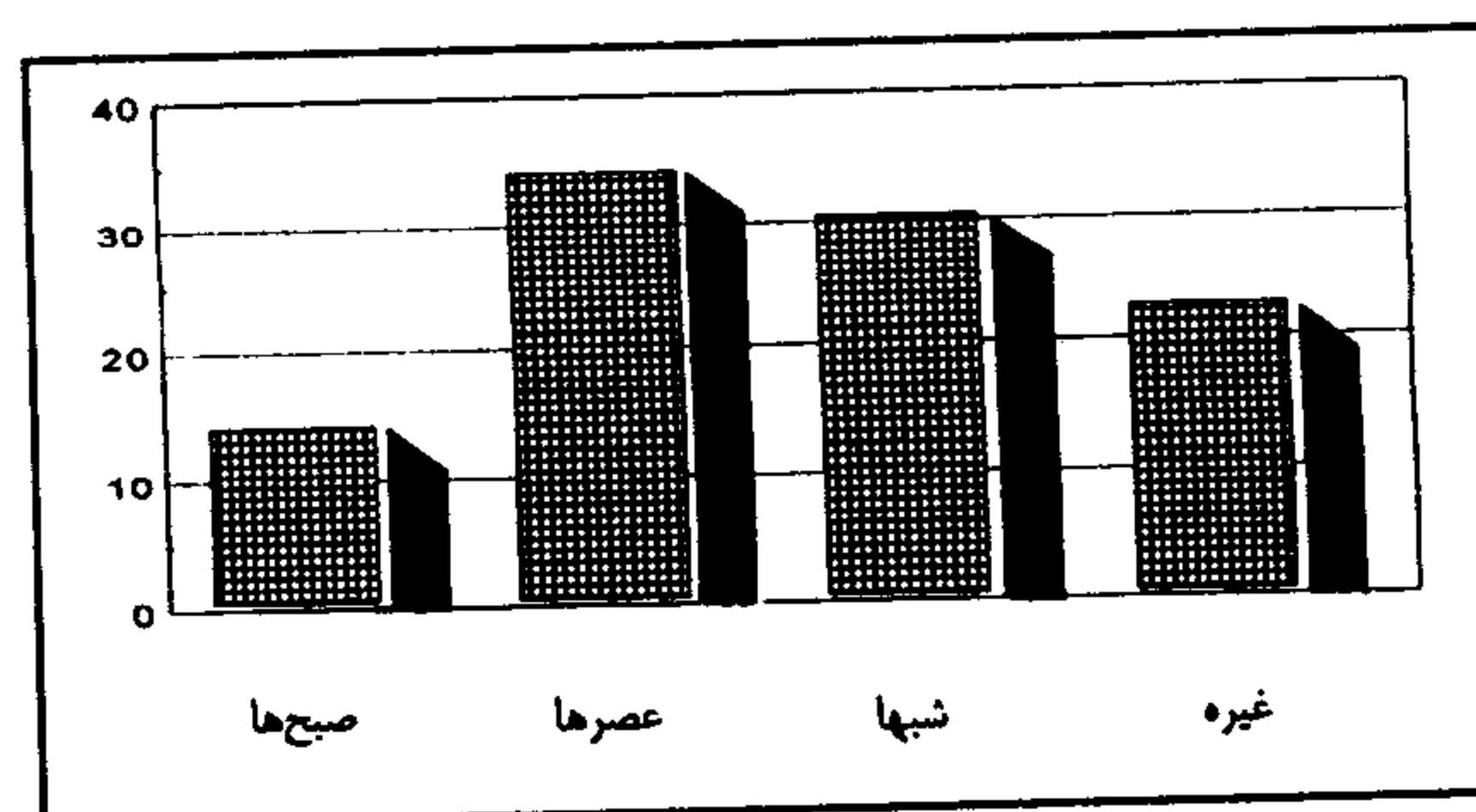
۵- برگزاری همایشهای علمی برای بالا بردن سطح آگاهی‌های جامعه و آموزش شهروندان.

۶- انتشار مقاله، روزنامه، مجلات و بروشورهای علمی برای دادن آگاهی بیشتر به مردم در زمینه منابع طبیعی.

۷- انجام تحقیقات علمی برای حفظ منابع طبیعی موجود و گسترش آن و استفاده از نتایج این تحقیقات.

۸- ساخت برنامه‌های تلویزیونی در آگاهی دادن به مردم.

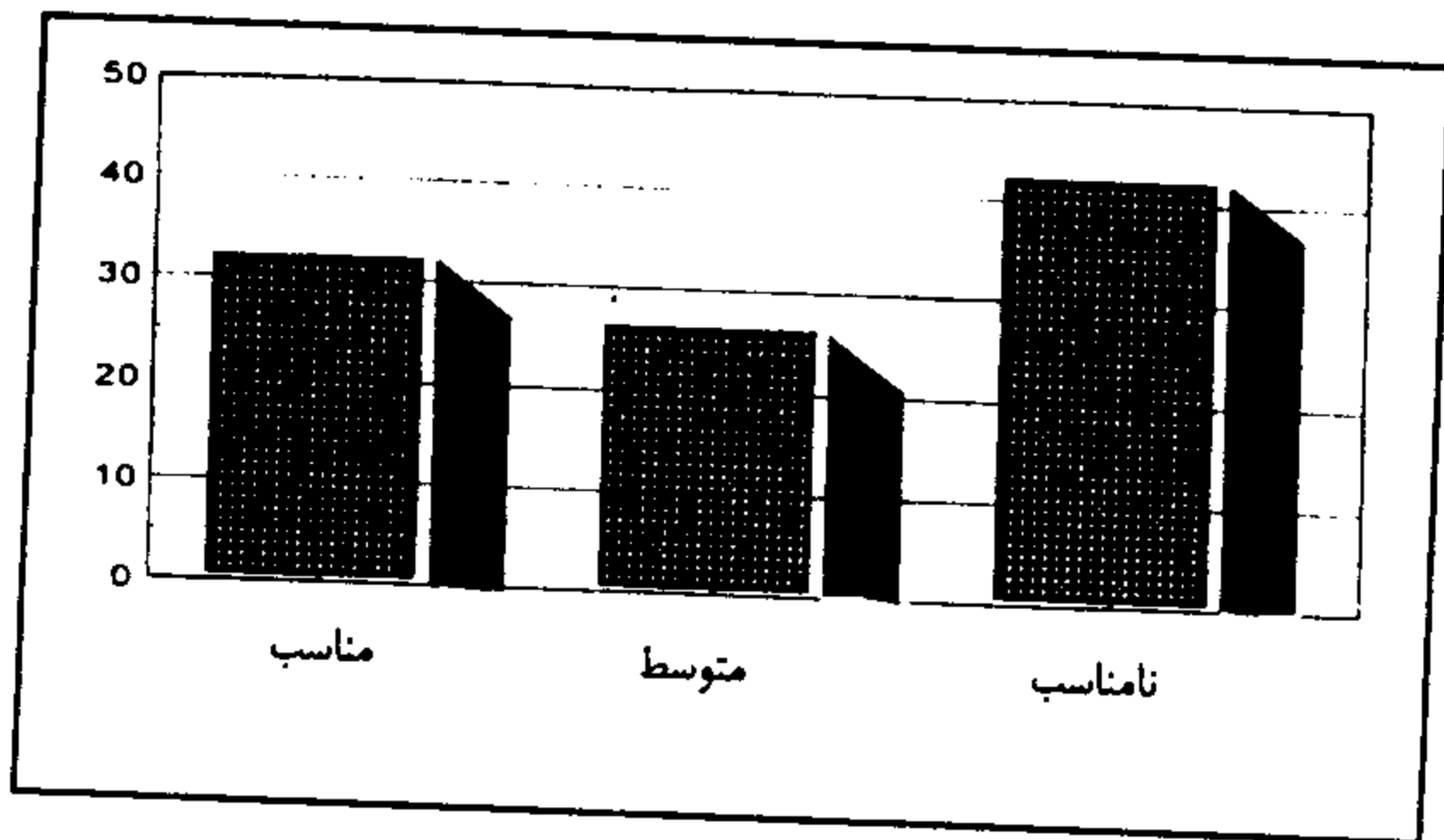
۱۷- نتایج مربوط به ساعاتی که پاسخگویان می‌توانند به کمک به تشکلهای مردمی حفاظت از منابع طبیعی اختصاص دهند (نمودار شماره ۱۶). اکثر پاسخگویان علاقه‌مند به اختصاص عصرها و شبها به این امر می‌باشند.

نمودار شماره (۱۶): نتایج مربوط به ساعاتی که پاسخگویان می‌توانند به کمک به تشکلهای اختصاص دهند

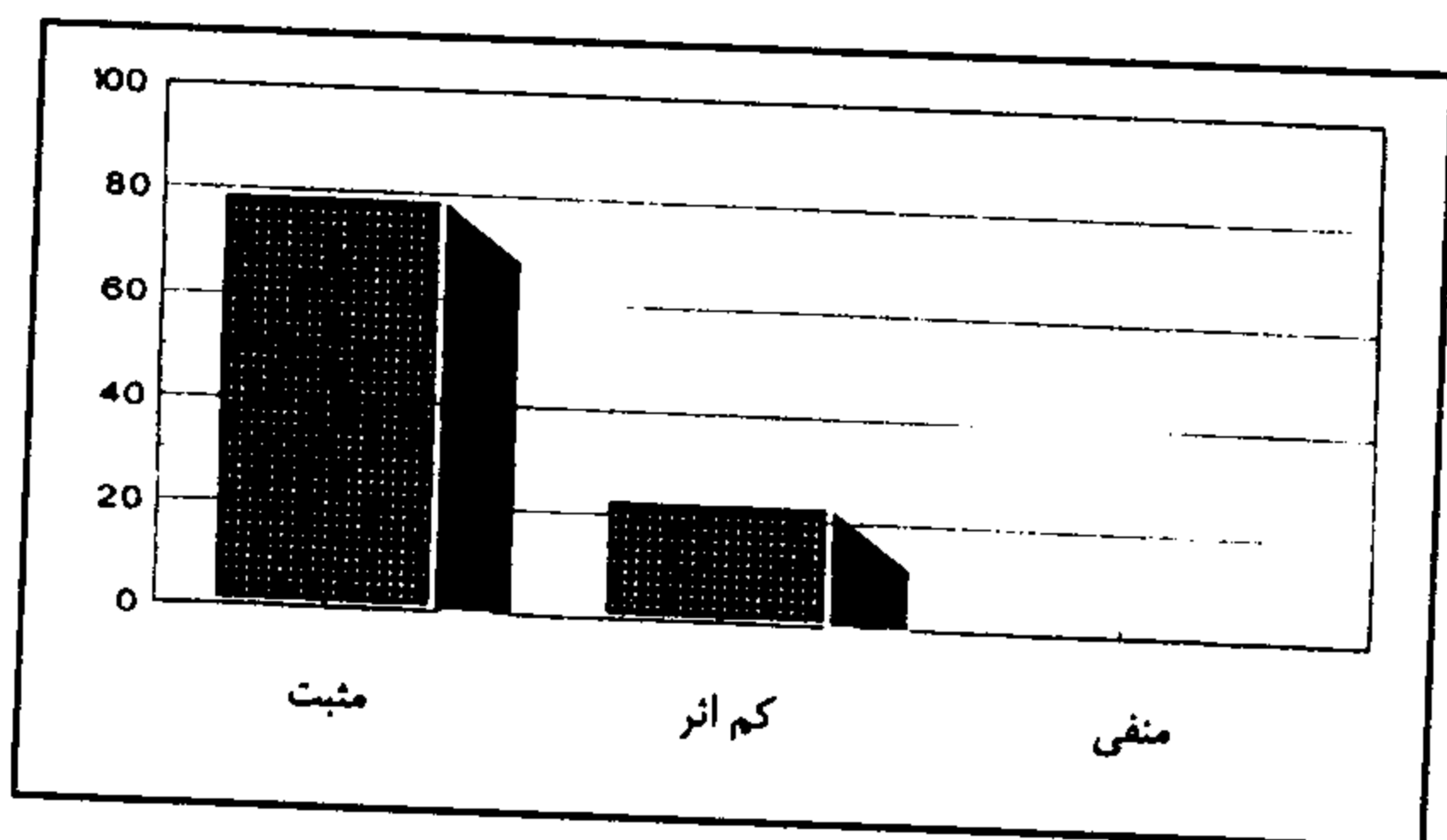
۱۸- نتایج مربوط به سابقه پاسخگویان در عضویت در هیأتها و انجمنهای اسلامی به عنوان تشکلهای مردمی ریشه‌دار و

ترویجی در این زمینه را کم و نامناسب می‌دانند.

نمودار شماره (۲۱): نتایج مربوط به نوع نظر پاسخگویان درباره فعالیتهای آموزشی و ترویجی در زمینه تشکلهای مردمی حفاظت از محیط‌زیست و منابع طبیعی

۲۳- نتایج مربوط به نوع نظر پاسخگویان درباره میزان نقش تشکلهای مردمی حفاظت از محیط‌زیست و منابع طبیعی در جامعه (نمودار شماره ۲۲). اکثر پاسخگویان نوع نقش این تشکلهای را در جامعه مثبت و اثربخش می‌دانند.

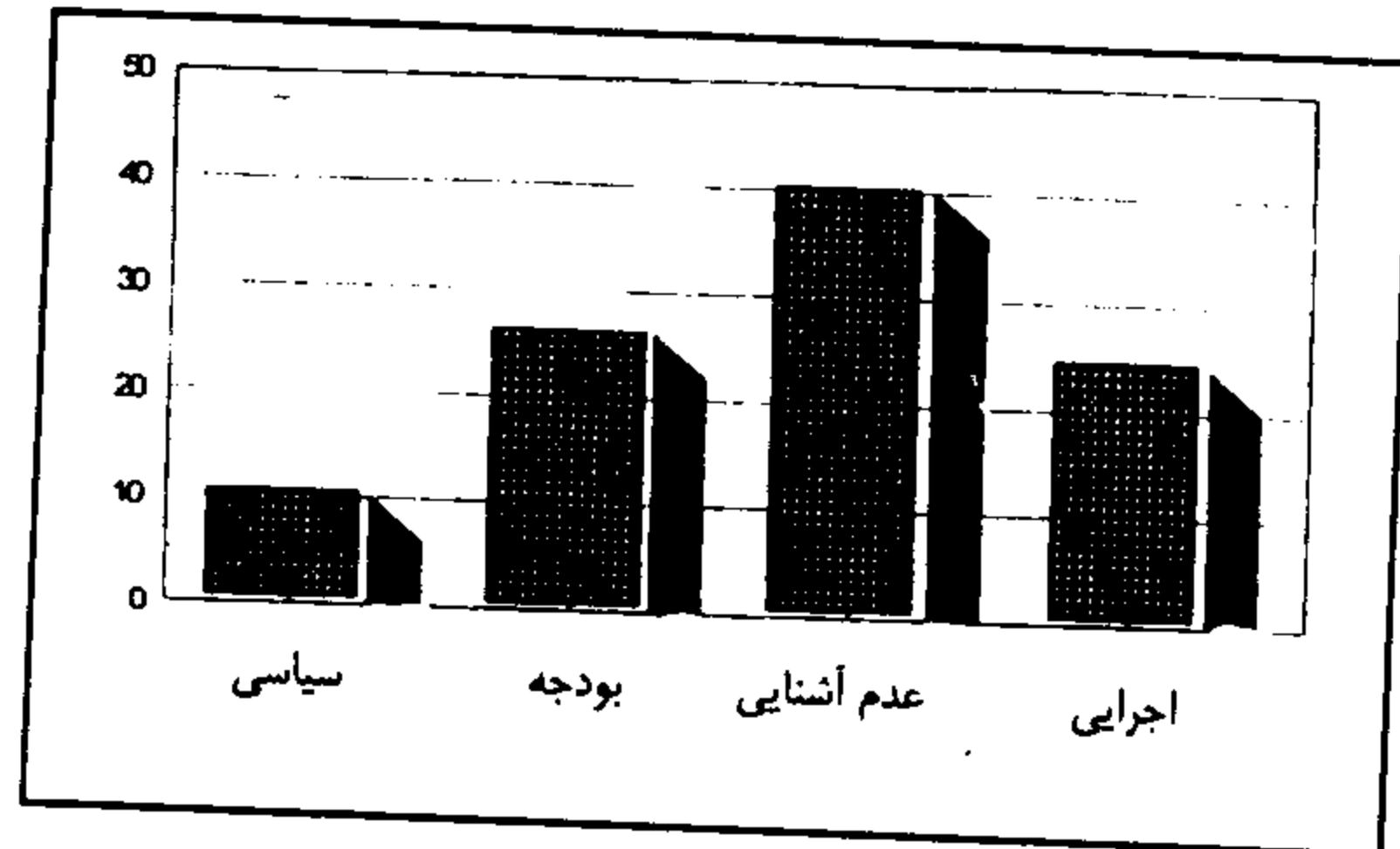

نمودار شماره (۲۲): نظر پاسخگویان درباره میزان نقش تشکلهای مردمی حفاظت از منابع طبیعی در جامعه

نتیجه‌گیری:

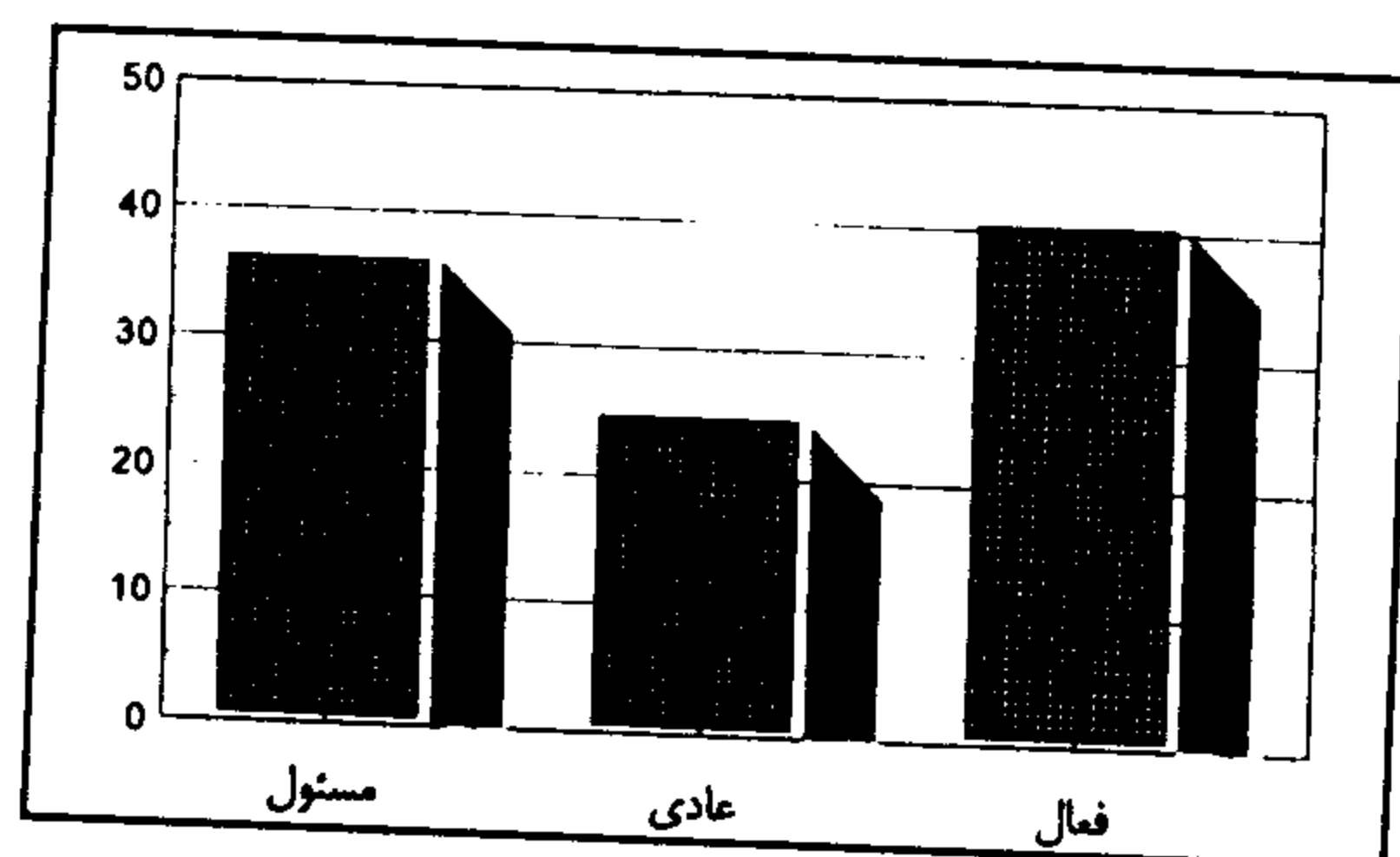
در مجموع نتایج این تحقیق نشان می‌دهد که زمینه مناسب برای راه‌اندازی تشکلهای مردمی حفاظت از منابع طبیعی در جامعه وجود دارد. چرا که اکثر پاسخگویان نقش تشکلهای مردمی حفاظت از منابع طبیعی را در جامعه مثبت ارزیابی کرده و خواستار تأسیس و راه‌اندازی چنین تشکلهایی می‌باشند. ضمن اینکه با توجه به وضعیت اجتماعی و فرهنگی استان

نداشتن قدرت اجرایی، عدم آشنایی مردم به تشکلهای مردمی حفاظت از محیط‌زیست و منابع طبیعی را از مهمترین مشکلات این بخش می‌دانند.

نمودار شماره (۱۹): نتایج مربوط به نظر پاسخگویان در مورد مشکلات تشکلهای مردمی حفاظت از محیط‌زیست و منابع طبیعی

۲۱- نتایج مربوط به نوع عضویت مورد علاقه پاسخگویان در تشکلهای مردمی حفاظت از محیط‌زیست و منابع طبیعی (نمودار شماره ۲۰). اکثر پاسخگویان علاقه‌مند به عضویت در تشکلهای مردمی حفاظت از محیط‌زیست و منابع طبیعی به عنوان عضو فعال بدون مسئولیت هستند.

نمودار شماره (۲۰): نوع عضویت مورد علاقه پاسخگویان در تشکلهای مردمی حفاظت از منابع طبیعی

۲۲- نتایج مربوط به نوع نظر پاسخگویان درباره فعالیتهای آموزشی و ترویجی در زمینه تشکلهای مردمی حفاظت از محیط‌زیست و منابع طبیعی: همانگونه که از نمودار شماره (۲۱) بر می‌آید اکثر پاسخگویان فعالیتهای آموزشی و

- ۶- الگوسازی مناسب برای تشکلهای مردمی و ایجاد رقابت سالم بین تشکلهای مردمی.
- ۷- شناخت دقیق استعدادها و قابلیت‌های موجود و کمک به سازماندهی تشکلهای مردمی حفاظت از منابع طبیعی و محیط‌زیست.
- ۸- ایجاد انگیزه در بین اقشار مختلف جامعه در گرایش به تشکلهای مردمی حفاظت از منابع طبیعی و محیط‌زیست.
- ۹- الگوگیری مناسب از نمونه‌های موفق در سایر کشورها و فراهم نمودن زمینه مساعد برای تبادل تجربیات و اطلاعات.
- ۱۰- ارج نهادن به تلاشها و خدمات تشکلهای موفق و تشویق این تشکلهای و ایجاد زمینه مناسب در نشر نوآوری و شیوه‌های نوین و موفق.

منابع مورد استفاده:

بی‌نام. ۱۳۷۹. نگاهی به سازمانهای غیردولتی در ایران، مجله جنگل و مرتع، شماره ۴۹: ۲۷-۲۹.

Begum, S. and Roy, M. K. 1998. A comparative study on the role of NGOs in women's employment generation through credit activities in Bangladesh. Journal - of - Rural - Development - and - Administration, 30 (1): 66-102.

Buckland, J. 1998. Social capital and sustainability of NGO intermediated development projects in Bangladesh. Community-Development-Journal. 33(3):236-248.

در حال حاضر حدود بیست تشکل غیردولتی در استان مازندران وجود دارد که برخی از این تشکلهای شامل جمعیت دفاع سبز، انجمن حمایت از درنای سبیری، بانوان دوستدار محیط‌زیست و باشگاه دوستداران طبیعت می‌باشند (بی‌نام، ۱۳۷۹). که نشان می‌دهد این زمینه در منطقه مورد بررسی وجود دارد.

با ایجاد این تشکلهای می‌توان روحیه مشارکت‌پذیری جامعه را در امر حفاظت از منابع طبیعی و محیط‌زیست افزایش داده و به توان حمایت و حفاظت از منابع را با اضافه شدن پتانسیل مردمی افزود. نمونه استفاده از مشارکتهای مردمی در راستای بهبود وضعیت منابع، بسیج همگانی مردم در روز جهانی پاکسازی محیط کوهستان است که در این روز صدها تن از مواد آلاینده جامد از محیط کوهستانها پاک می‌شود.

پیشنهادها:

جهت توسعه و گسترش تشکلهای مردمی حفاظت از منابع طبیعی و محیط‌زیست و برخورداری از نقش مثبت آن پیشنهادات زیر می‌تواند مفید واقع گردد:

- ۱- تصویب قوانین تخصصی حاکم و ناظر بر نهادهای مدنی جامعه از جمله سازمانهای غیردولتی.
- ۲- ترویج، تبلیغات و آموزش صحیح تشکلهای مردمی و سوق دادن آنها برای بالا بردن آگاهی‌های اجتماعی و عمومی و کمک گرفتن از توان عمومی برای احیاء و حفظ منابع به دور از بحران‌سازی.
- ۳- رفع مشکلات اداری و حقوقی در زمینه‌های مالیات، ثبت قانونی تشکلهای مردمی، تجدید پروانه، بیمه کارکنان، بیمه قراردادهای و ارائه تسهیلات به این تشکلهای و حمایت قانونی از آن.
- ۴- برگزاری کارگاههای آموزشی برای دست‌اندرکاران تشکلهای مردمی موجود.
- ۵- رفع مشکلات این بخش در زمینه چندگانگی مراکز تصمیم‌گیری در خصوص وضعیت حقوقی این تشکلهای.

Felsman, k. 1998. Young children of complex emergencies. *Early-Childhood-Matters*. 1998. No. 89: 11-17.

Johnson, S. et al. 1998. Learning from South-north Links in Microfinance. Oxfam Publications Department; Oxford; UK An Oxfam Working Paper.43 pp.

Remenyi, J. 1998. An appropriate role for NGOs in development. *Development-Research - Briefings*, - Univercity - College - Dublin, 1(8): 21.